

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ-ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΤΩΝ ΠΕΝΗΤΩΝ.

Μεταξύ ὄλων τῶν συμφερόντων, τὰ ὅποια κινουσι τὴν κοινωνικὴν ζωὴν, τὰ συμφέροντα τῶν πενήτων ἀνάγονται εἰς τὴν ὑψηλοτέραν ἔννοιαν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς πολιτικῆς. Διὰ τοῦ ὄρου «πένητες» περιλαμβάνομεν τὴν βάσιν τοῦ κοινωνικοῦ πληθυσμοῦ, τοὺς ἐπὶ τῷ ἰδρωτί δηλαδὴ τοῦ προσώπου των ζῶντας ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων τὰ εἰσοδήματα μόλις ἐπαρκοῦσι εἰς τὰς στοιχειώδεις ἀνάγκας τῆς ζωῆς, καὶ οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦσι πλέον ἢ τὰ 9]10 τοῦ ἀνθρωπίνου κόσμου. Τὰ συμφέροντα αὐτῶν πρέπει νὰ ἐμπνέωσι πλείοτερον ὄλων τῶν λοιπῶν συμφερόντων ἐκείνους, οἵτινες μελετῶσι καὶ διαχειρίζονται τοὺς ὀργανισμοὺς τῶν κοινωνιῶν.

Ὅταν, λέγει ὁ Tracy, πρόκειται περὶ τῶν πενήτων, ἡ λέξις «συμφέρον» ἔχει πάντῃ διάφορον βαθμὸν ἐνεργείας, παρ' ὅταν πρόκειται περὶ ἀνθρώπων τῶν ὁποίων αἱ ἀνάγκαι εἶναι ὀλιγώτερον κατεπείγουσαι καὶ ἐνίοτε μάλιστα φαντασιώδεις. Καθ' ἑκάστην ἀκούομεν, ὅτι τὰ συμφέροντα τοῦ δεῖνα ὑπουργοῦ εἶναι ἐναντία τῶν συμφερόντων τοῦ ἑτέρου, ὅτι ἡ δεῖνα ὁμᾶς ἔχει ἀντίθετα συμφέροντα πρὸς τὴν ἑτέραν, ὅτι συμφέρει εἰς τινὰς ἐπιχειρηματίας ἵνα αἱ πρῶται ὕλαι πωλῶνται ἀκριβᾶ καὶ εἰς ἄλλους ἵνα πωλῶνται εὐθηνά. Ἐν τούτοις πάντα ταῦτα σημαίνουσι, ὅτι ἀνθρωποὶ τινες πιστεύουσι καὶ πολλὰκις ἀτόπως, ὅτι κατὰ τινὰς περιστάσεις ἔχουσι πλείονας ἢ ἐλάσσονας ἀπολαύ-

σεις σχετικῶς πρὸς ἄλλους. Ὁ πένης, ἐν τῇ μικρᾷ σφαίρα του, ἔχει βεβαίως συμφέροντα τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἀλλ' ἐξαφανίζονται ταῦτα ἐνώπιον τῶν μεγαλειτέρων, οὔτε κἂν παρατηρούμενα μεταξύ αὐτῶν. Ἐν τούτοις ὅταν ἐνασχολῶνται περὶ τοῦ πένητος, πρόκειται σχεδὸν πάντοτε περὶ τοῦ δυνατοῦ νὰ ὑπάρξῃ οὗτος ἢ περὶ τῆς ἀνάγκης νὰ καταστραφῇ, δηλαδὴ περὶ τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου του. Ἐκαστος δύναται νὰ κρίνῃ κατὰ πόσον ὁ ἀνθρωπισμὸς ἐπιτρέπει τοιαῦτα ἀντιθέσεις νὰ ζυγισθῶσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλάστιγγος.

Ἄλλὰ καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐνδιαφέρεται ἐπίσης ὑπὲρ τῶν πενήτων, ἐπὶ πλέον δὲ ἐπιβάλλει ἡμῖν νὰ λαμβάνωμεν ὑπὸ σοβαροτέραν σκέψιν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνδιαφερομένων. Ἐπομένως καθόσον ἡ τελευταία τάξις τῆς κοινωνίας εἶναι ἀπανταχοῦ ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πολυαριθμοτέρα, ὡσάκις εὐρίσκεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἄλλας πρέπει πάντοτε νὰ προτιμᾶται τὸ εἰς αὐτὴν ὠφέλιμον.

Εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ὁδηγεῖ ἡ πολιτικὴ, διότι κοινῶς παραδέχονται, ὅτι ὠφέλιμον εἶναι εἰς ἕκαστον ἔθνος νὰ εἶναι πολυάριθμον καὶ ἰσχυρόν. Ἐπομένως εἶναι ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ ἕκτασις τὴν ὁποίαν δύναται νὰ λάβῃ ἡ τελευταία τάξις τῆς κοινωνίας προσδιορίζει τὰ ὅρια τοῦ ὀλικοῦ πληθυσμοῦ. Καθ' ὅλην δὲ τὴν πείραν ὄλων τῶν χρόνων καὶ ὄλων τῶν τόπων ἀπανταχοῦ ὅπου ἡ τελευταία αὕτη τάξις εἶναι πολὺ δυστυχῆς, δὲν ὑπάρχει οὔτε δραστηριότης, οὔτε βιομηχανία, οὔτε φῶτα, οὔτε ἀληθῆς δύναμις ἐθνικὴ, δύναται μάλιστα νὰ προσθέσῃ τις ὅτι δὲν ὑπάρχει καὶ ἐξησφαλισμένη ἡ ἐσωτερικὴ ἡσυχία.

Ἄλλ' ἤθελεν ἐρωτήσῃ τις : ποῖα εἶναι τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τῶν πενήτων; Ἡ ἀπάντησις εἶναι πρόχειρος : εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐμπνέει ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ τὸ συμφέρον τὸ γενικόν. Τὸ ἰδανικὸν τῆς κοινωνίας ἀνευρίσκεται ἐν τῷ τῆς ἁρμονίας ναῶ, ἐν τῷ ὁποίῳ λειτουργεῖ ἡ δικαιοσύνη καὶ μόνη ἡ δικαιοσύνη. Ὅσοι ἐνόμισαν ὅτι τὸ συμ-

φέρον τῶν πενήτων συνδυάζεται μετὰ τῆς ἀσεβείας πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν, ὀλίγον εἰσῆλθον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἐργατικοῦ λαοῦ. Οἱ μεγαλείτεροι κλέπται καὶ λησται δὲν ἐξῆλθον ἐκ τῶν σπλάγχχνων αὐτοῦ. Ἐχει δὲ τόσην γοητείαν ἐνσταλάξει ὁ δημιουργὸς ἐν τῷ ἐνστικτῷ τῆς ἰδιοκτησίας, ὥστε ὅπως ὁ ἔχων πολλὰ οὕτω καὶ ὁ ἔχων ὀλίγα γνωρίζει τὴν μυστηριώδη φωνὴν τῆς. Αἱ παραφωνίαι, τὰς ὁποίας ἡ κοινωνικὴ ζωὴ εἰς πολλὰς περιόδους τῆς ἀποκαλύπτει πρὸς διδασκαλίαν τῶν πολιτειῶν τῆς, πρέπει μάλλον νὰ θεωρηθῶσι ὡς ἡ ἰσοστάθμισις τῶν ὑδάτων, τὴν ὁποίαν ἡ ταραχὴ τῶν τρικυμιῶν μάτην προσπαθεῖ διὰ παντὸς νὰ ἐμποδίσῃ. Τὰ λάθη διορθώνονται, αἱ ἀδικίαι τιμωροῦνται καὶ ὁ τῆς κοινωνικῆς ἁρμονίας ναὸς πάλιν καλεῖ τοὺς ζητοῦντας τὴν δικαιοσύνην, ἵνα προσφέρωσι λατρείαν εἰς τὴν αἰωνίαν αὐτῆς ἀλήθειαν.

Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀδιάλειπτος ἀγὼν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς τελούντων τὸν οὐρανόθεν προορισμὸν των. Πρέπει δὲ νὰ ἀπογυμνωθῇ τις ἀπὸ τῶν συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν αὐτοῦ, ἵνα κρίνῃ πρὸς ποίαν τάξιν τὰ ἁμαρτήματα ἔχουσι τὸ πλειότερον βᾶρος. Ἡ ἱστορία κατὰ τοῦτο δὲν εἶναι σύμβουλος μικρά. Διότι ὑπολογιζομένων ὄλων, πλειότερον ἠδικήθησαν καὶ ἐτυραννήθησαν οἱ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἢ οἱ ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, πλειότερον ἠπατήθησαν καὶ ἐνεπαίχθησαν οἱ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἢ οἱ ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς πολλοὺς. Ἡ ἀνθρωπομετάλλευσις δὲν εἶναι ἐφεύρεσις τῶν πολλῶν, εἶναι ὁμῶς βιομηχανία τῶν ὀλίγων.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΘΕΡΙΣΜΟΣ.

Ἐὰν ἡδύνατό τις νὰ ρίψῃ διὰ μιᾶς ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, θὰ ἐξεπλήσαστο βεβαίως ἐπὶ τῇ κατὰ

τά διάφορα σημεία αὐτῆς συνεχεῖα τῶν θερισμῶν τῆς. Ὁλόκληρος ἡ γῆ εἶναι μέγα ἐργαστάσιον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀδιακόπως ἐκτελοῦνται ὅλα τὰ ἔργα. Οἱ ἐργαζόμενοι τοὺς ἀγρούς τῆς καὶ οἱ θερίζοντες τοὺς καρπούς αὐτῶν οὔτε στιγμήν λείπουν ἐκ τοῦ προσώπου τῆς.

Ἴδου πῶς ἀπὸ πληροφοριῶν τοῦ Miller διαμοιράζονται οἱ θερισμοὶ τῆς γῆς κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς χώρας:

Ἰανουάριος. — Θερισμὸς ἐν τῷ πλείστῳ τῆς Αὐστραλίας, ἐν Νέα Ζηλανδία, ἐν Χιλῆ καὶ ἐν διαφόροις τόποις τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς.

Φεβρουάριος. — Θερισμὸς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Ἰνδίαϊς.

Μάρτιος. — Θερισμὸς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Ἰνδίαϊς.

Ἀπρίλιος. — Θερισμὸς ἐν Συρία, ἐν Κύπρῳ, ἐπὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς παραλίας, ἐν Κούβα, ἐν Μεξικῷ, ἐν Περσία καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

Μάϊος. — Θερισμὸς ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ, ἐν Περσία, ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐν Ἀλγερία, ἐν Συρία, ἐν Μαρόκῳ, ἐν Τεξάς, ἐν Φλωρίδι, ἐν Κίνα καὶ ἐν Ἰαπωνία.

Ἰούνιος. — Θερισμὸς ἐν Καλιφορνία, ἐν Ὀρεγόνῃ, ἐν ταῖς μεσημβριναῖς Ἠνωμέναις Πολιτεῖαις τῆς Ἀμερικῆς, ἐν Κεντουκί, ἐν Κανσάς, ἐν Κολοράδῳ, ἐν Ἰσπανία, ἐν Πορτογαλλία, ἐν Ἰταλία, ἐν Οὐγγαρία, ἐν Τουρκία, ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ρωσσία, ἐν Ρουμουνία, ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλία καὶ ἐν Ἑλλάδι.

Ἰούλιος. — Θερισμὸς ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ μεσημβρινῇ Ἀγγλία, ἐν Ὀρεγόνῃ, ἐν Νεβράσκα, ἐν Μινεσότα, ἐν Ἰόβα, ἐν Ἰλινόα, ἐν Ἰνδιάνια, ἐν Μισσιγκάν, ἐν Ἄνω Καναδά, ἐν Γαλλία, ἐν Γερμανία, ἐν Αὐστρία, ἐν Ἰταλία, ἐν Ἑλβετία, ἐν Οὐγγαρία καὶ ἐν Πολωνία.

Αὐγουστος. — Θερισμὸς ἐν Ἀγγλία, ἐν Γαλλία, ἐν Γερμανία, ἐν Βελγίῳ, ἐν Ὀλλανδία, ἐν Μανιτόβα, ἐν Κάτω Καναδά, ἐν Δανιμαρκία καὶ ἐν Πολωνία.

Σεπτέμβριος. — Θερισμὸς ἐν Σκωτία, ἐν μέρει τῆς Ἀγγλίας, ἐν Ἀμερικῇ, ἐν Σουηδία καὶ ἐν τῇ Ἀρκτικῇ Ρωσσία.

Ὀκτώβριος. — Θερισμὸς ἐν Σκωτία καὶ ἐν Ἀμερικῇ.

Νοέμβριος. — Θερισμὸς ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀφρικῇ, ἐν Περσῷ καὶ ἐν τῇ ἀρκτικῇ Αὐστραλία.

Δεκέμβριος. — Θερισμὸς ἐν Πλάτα, ἐν Χιλῆ καὶ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Αὐστραλία.

M.

Ο ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ ΕΝ ΤΗ ΟΙΝΟΠΟΙΑ.

Οἶνοι πολλάκις καλῆς ποιότητος περιπίπτουσι μετὰ τινα χρόνον εἰς διαφθοράν, τῆς ὁποίας τὰ αἷτια ἀπετέλεσαν καθ' ὅλας τὰς πεπολιτισμένας χώρας θέμα σοβαροτάτων ἐξετάσεων τῆς ἐπιστήμης ἅμα καὶ τῆς τέχνης. Διότι πρόκειται περὶ κυριωτάτου ἐφοδίου τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, καὶ ὁ πλοῦτος ὁ ἐκ τῆς καλλιεργείας τῶν ἀμπέλων εἰσαγόμενος ἐν τῇ κοινωνικῇ ζωῇ κατέχει σημαντικωτάτην ἐν αὐτῇ θέσιν.

Ἡ διαφθορὰ τοῦ οἴνου ἀποδίδεται εἰς τὴν ἐν τοῖς δοχείοις αὐτοῦ ἀνάπτυξιν μικροσκοπικῶν τινῶν ἐντόμων, τὰ ὁποῖα ἀλλοιοῦσι τὴν γεῦσιν καὶ ὀσμὴν αὐτοῦ, μεταβάλλοντα καὶ φθείροντα τὴν ποιότητά του. Πρέπει νὰ καταστραφῶσι τὰ παράσιτα ταῦτα ζῶα, ὅπως σωθῆ ὁ οἶνος ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς παρουσίας των. Ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπάρχει ὅλαι δὲ αἱ μέθοδοι ὡς ἀπὸ συνθήματος πρὸς ταύτην κοινῶς ἄγουσιν, ἐπιτυγχάνουσαι κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀποτελεσματικότητος ἐκάστης.

Ἄλλοι καταστρέφουσι τὰ μικροσκοπικὰ τῶν οἴνων ἔντομα διὰ τοῦ ψύχους, ἄλλοι διὰ γιγαντωδῶν σικυῶν δι' ὧν τὰ ἀνασπῶσι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ρευστοῦ καὶ τὰ ἀποχωρίζουσι. Ἐν γένει πολλαὶ μέθοδοι κατὰ καιροὺς ἐδιδάχθησαν, ἡ δὲ πείρα εἶναι ὁ τῶν ὄλων τελευταῖος κριτής. Ἰδιαιτέρως ἀξιοσημεῖωτος εἶναι ἡ θερμαντικὴ μέ-

θοδος, διότι παρατηρήθη ότι αναβιβαζομένης τῆς θερμοκρασίας τῶν οἴνων ἀπὸ 55° ἕως 70° βαθμῶν, διατηροῦνται αἱ ιδιότητές του καὶ βελτιοῦται ἐπαισθητῶς ἡ ποιότης του.

Ἐξαίρετον θέσιν ἐν τῇ περὶ τοὺς οἴνους βιομηχανία κατέχει ἡ ἐπὶ τοῦ ἤλεκτρισμοῦ αὐτῶν στηριζομένη μέθοδος. Τὸ πρῶτον πείραμα ἀνήκει εἰς τὴν τύχην. Προσβληθείσης, λέγει ὁ Σουτετίν, τῆς οἰκίας οἰνοποιοῦ τινος τοῦ Ντίν ὑπὸ κερανοῦ, τὸ ἤλεκτρικὸν ρευστὸν εἰσεχώρησε μέχρι τοῦ ὑπογείου καὶ ἔθραυσε πολλὰ οἰνοδοχεῖα. Ὁ χυθεὶς οἶνος κατεστάλαξεν ἐν τινι δεξαμενῇ κατεσκευασμένην εἰς τὸ βάθος τοῦ ὑπογείου πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ τυχαίως χυνομένου οἴνου. Ὑπετέθη λοιπὸν ὅτι ὡς ἐκ τοῦ ἀτυχήματος τούτου ὁ χυθεὶς οἶνος ἀπώλεσε τὴν ποιότητά του καὶ ἐπωλήθη τὸ πρῶτον πρὸς 50 λεπτὰ τὴν λίτραν· μετὰ τρεῖς ὁμῶς μῆνας τοσοῦτον ἐβελτιώθη ἡ ποιότης ὥστε ἐπωλήθη πρὸς 3 δραχ. τὴν λίτραν. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἦτο λίαν ἐκπληκτικὸν καὶ ἀπεδόθη εἰς τὴν ἤλεκτρικὴν ἐπίδρασιν.

Ἄλλεπάλληλα πειράματα ἐγένοντο ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐπιρροῆς τοῦ ἤλεκτρισμοῦ ὑπὸ διαφόρων ἐπιστημόνων ὡς τῶν ἐν Στραβούργῳ φυσικῶν Βινιῶ καὶ Μπουχιῶ. Ἐχων ὁ τελευταῖος δοχεῖον πλήρες οἴνου ἐρυθροῦ τῆς Μοζέλης μετρίας καὶ σχεδὸν κακῆς ποιότητος, τὸ ἤλεκτρισεν ἐπὶ ἓνα μῆνα καὶ ἀκολούθως τὸ ἐγκατέλειψεν· ὅταν δὲ μετὰ τινὰ χρόνον παρήγγειλε τὴν μετάγγισίν του εἰς βαυκάλλεις, ἀνεκάλυψεν ὅτι ὁ οἶνος οὗτος εἶχε μεταβληθῆ εἰς οἶνον ἀρίστης ποιότητος. Ἐν γένει ἀπεδείχθη, ὅτι οἶνοι ὀξύδωθέντες μετεβλήθησαν διὰ τοῦ ἤλεκτρισμοῦ εἰς εὐπότους καὶ ἡδέεις. Ὁ τρόπος τῆς ἤλεκτρίσεως εἶναι ἀπλοῦστατος, διότι εἰσάγεται τὸ ἤλεκτρικὸν ρεῦμα εἰς τὸ οἰνοδοχεῖον δι' ἀγωγῶν ἀποληγόντων εἰς ἤλεκτροπαραγωγούς ἐκ λευκοχρύσου καὶ ἀναχωρούντων ἐπὶ σωροῦ στοιχειωδῶν ὑλῶν, αἵτινες ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐνεργοῦσι.

Πῶς ὁ ἤλεκτρισμὸς βελτιώνει τὸν οἶνον καὶ τίνι τρόπῳ ἐπενεργεῖ, ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος μόνον φαίνεται. Εἴτε τὸ ἤλεκτρικὸν ρευστὸν καταστρέφει τοὺς ἐν τῷ οἴνῳ μικροσκοπικοὺς ζωϊκοὺς ὀργανισμούς, εἴτε τροποποιεῖ τὰς χημικὰς ἐνώσεις τοῦ οἴνου, εἴτε ἀναλύει τὰ μόρια τῆς συγκροτήσεως αὐτοῦ, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐξασκεῖ ἀγαθωτάτην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς βιομηχανικῆς τοῦ οἴνου συστάσεως, σώζουσαν αὐτὸν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς.

Α. Γ.

ΝΕΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Διὰ τοῦ ἐσχάτως ψηφισθέντος ἀπὸ 11 Μαρτίου 1882 ΠΑΖ' νόμου ἐπεκυρώθη ἡ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας σύμβασις τῆς 20 Ἰουνίου 1881 μετὰ τοῦ συνημμένου αὐτῇ παραρτήματος, ἀφορῶσα εἰς τὰ νέα ὄρια μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀρθροῦ 18 τῆς ἀπὸ 24 Μαΐου 1881 συμβάσεως μεταξὺ Τουρκίας καὶ τῶν ὑπογραψασῶν τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου δυνάμεων. Μετὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν συνθήκην, θέλομεν περιλάβει τινὰ σχετικῶς πρὸς τὸ ἔδαφος, τὸν πληθυσμὸν κλπ. τῆς παραχωρηθείσης γῶρας.

▲.

Ἄρθρ. 1. Τὰ νέα ὄρια τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος προσδιορίζονται ὡς ἔπεται: Ἡ νέα ὀροθετικὴ γραμμὴ, ἀρχομένη ἐγγὺς τῆς στενοπορείας τοῦ Καραλύη Δερβὲν μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σαλαμβριᾶ καὶ τοῦ Πλαταμῶνος, τέσσαρα περίπου χιλιόμετρα πρὸς μεσημβρίαν τοῦ τελευταίου τούτου σημείου, κατευθύνεται πρὸς δυσμὰς, παρακολουθοῦσα τὰς ἀκρωρείας, διέρχεται πρῶτον μεταξὺ Κρανιάς καὶ Ἄθαρνίτσας, ἔπειτα μεταξὺ Νεζεροῦ καὶ Ἀναλήψεως, φθάνει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Γοδαμάν, εἶτα κατέρχεται πρὸς μεσημβρίαν, παρακολουθοῦσα τὴν ἀκρῶ-

ρειαν τοῦ Ὀλύμπου, φθάνει εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Κοκκινόπετρας, καὶ διευθυνομένη πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου διὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε ἀκρωρείας, διέρχεται μεταξὺ Λιγαρᾶς καὶ Δερβένη Μελούνας, καὶ φθάνει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Κριτῆρι. Διευθυνομένη ἐκεῖθεν πρὸς νότον ἢ γραμμῇ, φθάνει εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ξηράγῃ καί, παρακολουθοῦσα τὴν γραμμὴν τῆς διανομῆς τῶν ὑδάτων πρὸς τὸ νοτιοδυτικόν, ἀναβαίνει εἰς τὴν κορυφὴν τῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου Ζάρκος ὑψωμάτων, στρέφει ἔπειτα πρὸς τὸ βορειοδυτικόν, διευθυνομένη πρὸς τὴν Δημηνίτζαν, παραμένει δὲ πάντοτε ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῆς διανομῆς τῶν ὑδάτων, ἀφίνουσα εἰς τὴν Τουρκίαν τὸ χωρίον Ἐλευθεροχωρί. Πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν Δημηνίτζαν, εἰς ἀπόστασιν δέκα καὶ ὀκτὼ περίπου χιλιομέτρων ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου, ἢ μεθόριος γραμμῇ στρέφει πρὸς δυσμὰς, παρακολουθοῦσα πάντοτε τὴν γραμμὴν τῆς διανομῆς τῶν ὑδάτων καὶ διερχομένη διὰ τῶν χωρίων Φλαμουρίστι, Γάμβροβον καὶ Γεωργίτσα φθάνει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Κράτσοβον. Εἶτα βαίνουσα πρὸς δυσμὰς, διὰ τῶν ἀκρωρείων, διέρχεται διὰ τῶν κορυφῶν τῶν ὄρων Ζυγοῦ, Δοκῦμι καὶ Περιστερί, καὶ φθάνει εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Ἄρτης, παρακολουθοῦσα τὸν ρύακα, ὅστις φέρει διὰ τῆς βραχυτέρας ὁδοῦ τὰ βρόχινα ὑδάτα ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Περιστερίου εἰς τὸν ποταμὸν ἐκεῖνον, διερχομένη πλησίον τῶν χωρίων Καλαρρυτῶν καὶ Μιχαλήτσι. Ἐπέκεινα τῶν τελευταίων τούτων σημείων ἢ μεθόριος γραμμῇ παρακολουθεῖ τὴν συνάγκειαν τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἄρτης μέχρι τῶν ἐκβολῶν του. Ὁ καθορισμὸς οὗτος τῆς γραμμῆς θέλει διενεργηθῆ ἐπὶ τόπου ὑπὸ Ἐπιτροπῆς, συναποτελουμένης ἐκ τῶν πληρεξουσίων τῶν ἑξ δυνάμεων καὶ τῶν δύο ἐνδιαφερομένων μερῶν. Ἡ ὁροθετικὴ αὕτη Ἐπιτροπὴ θέλει ἀποφασίζει κατὰ πλειονοψηφίαν· ἐκάστη δὲ δύνამις θέλει ἔχει μίαν μόνην ψῆφον. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ συνέλθῃ ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τῶν ἐπικυ-

ρώσεων τῆς συμβάσεως τῆς 24 Μαΐου ε. ε. ἢ καὶ ταχύτερον, εἰ δυνατόν, ὅπως ἀρξῆται τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

Ἄρθρ. 2. Ἡ Πούντα καὶ περιοχὴ αὐτῆς, ὡς ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ 1ου ἄρθρου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπογραφείσης τῆ 21 Ἰουλίου 1832 πράξεως θέλουσι παραχωρηθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πάντα τὰ ὀχυρώματα, τὰ δεσπόζοντα τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου τῆς Ἄρτης, πρὸς τε τὸ μέρος τῆς Πρεβέζης καὶ τὸ τῆς Πούντας, θὰ ἀφοπλισθῶσιν ἐντὸ τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συμβάσεως τῆς 24 Μαΐου ε. ε. καὶ θὰ διατελῶσιν ἀφωπλισμένα ἐν καιρῷ εἰρήνης μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν. Ὁ πλοῦς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἄρτης θέλει εἶσθαι ἐλεύθερος.

Ἄρθρ. 3. Ἡ ζωὴ, ἢ περιουσία, ἢ τιμὴ, ἢ θρησκεία καὶ τὰ ἔθιμα τῶν κατοίκων τῶν παραχωρουμένων τῇ Ἑλλάδι χωρῶν, ὅσοι μείνωσιν ὑπὸ τὴν ἐλληνικὴν διοίκησιν, θέλουσιν εἶσθαι σεβαστὰ καὶ ἀπαραβίαστα. Θὰ ἀπολαύωσι δὲ οὗτοι ἐντελῶς τῶν αὐτῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ὧν καὶ οἱ ἐκ γενετῆς ὑπήκοοι Ἕλληνες.

Ἄρθρ. 4. Ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις θέλει ἀναγνωρίσει ἐν ταῖς παραχωρουμέναις χώραις τὸ τῆς ἰδιοκτησίας δικαίωμα ἐπὶ τῶν ἀγροκηπίων, βοσκῶν, λειμῶνων, νομῶν (γρασιδοτόπων Kechalk), δασῶν καὶ παντὸς εἶδους γαιῶν, ἢ ἀκινήτων, κατεχομένων ὑπὸ ἰδιωτῶν ἢ κοινοτήτων, δυνάμει φερμανίων, χοτζετίων, ταπίων καὶ ἄλλων τίτλων, ἢ δυνάμει τῶν ὀθωμανικῶν νόμων· ἐπίσης θέλουσιν ἀναγνωρισθῆ οἱ τίτλοι ἰδιοκτησίας τῶν κτημάτων, ἅτινα καλοῦνται βακούφια, καὶ χρησιμεύουσιν εἰς συντήρησιν τζαμιῶν, ἐκπαιδευτηρίων, σχολείων καὶ ἄλλων εὐαγῶν ἢ ἀγαθοεργῶν ἰδρυμάτων.

Ἄρθρ. 5. Ὁ σουλτάνος δύναται, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, νὰ διαθέτῃ τὰς αὐτοκρατορικὰς κτήσεις, ὧν αἱ πρόσδοι εἰσπράττονται εἰς ὄφειλος αὐτοῦ ἢ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Ἐν περιπτώσει ἀμφισβητήσεως περὶ τὴν φύσιν καὶ τὸν προορισμὸν τῶν κτημάτων τού-

των, τὸ ζήτημα θέλει υποβάλλεσθαι εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἧς τὴν σύστασιν προβλέπει τὸ 9 ἄρθρον τῆς παρούσης συμβάσεως καί, ἐνδεχομένων, κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου, εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν μεσολαβουσῶν δυνάμων.

Ἄρθρ. 6. Οὐδεὶς δύναται νὰ στερηθῆ τῆς ἰδιοκτησίας του, εἰμὴ ἔνεκα λόγου δημοσίας ἀνάγκης, προσηκόντως βεβαιουμένης, ὡσάκις καὶ ὅπως ὁ νόμος ὀρίζει, καὶ μετὰ προηγουμένην δικαίαν ἀποζημίωσιν. Οὐδεὶς ἰδιοκτῆτης δύναται νὰ ἐξαναγκασθῆ ὅπως πωλήσῃ τὰ κτήματά του εἰς τοὺς καλλιεργητὰς ἢ εἰς τρίτους, οὐδὲ νὰ τοῖς παραχωρήσῃ μέρος ἐξ αὐτῶν· οὐδεμίᾳ δ' ἐπίσης τροποποιήσις θέλει εἰσαχθῆ εἰς τὰς μεταξὺ ἰδιοκτῆτῶν καὶ καλλιεργητῶν σχέσεις, εἰμὴ διὰ νόμου γενικοῦ, ἐφαρμοστέου καθ' ὅλον τὸ βασιλείον. Οἱ ἐκτὸς τοῦ βασιλείου ἐγκατεστημένοι ἰδιοκτῆται, ὅσοι ἤθελον ἔχει ἀκίνητα ἐν ταῖς παραχωρηθείσαις χώραις, δύναται νὰ ἐκμισθῶσι τὰ κτήματά των ἢ νὰ διαχειρίζωνται αὐτὰ διὰ τρίτων.

Ἄρθρ. 7. Οἱ κάτοικοι τῶν εἰς τὰς παραχωρηθείσας τῇ Ἑλλάδι χώρας γειτνιαζουσῶν ἐπαρχιῶν, οἵτινες ἀπὸ μακροῦ συνειθίζουσι νὰ πέμπωσι τὰ ποίμνιά των εἰς τὰ ἐπὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν λειβάδια, βοσκὰς καὶ ἀγροκήπια, θὰ ἀπολαύωσι καὶ τοῦ λοιποῦ, ὡς ἐν τῷ παρελθόντι, τοῦ ὠφελήματος τούτου.

Ἄρθρ. 8. Εἰς τοὺς ὀθωμανοὺς τῶν παραχωρουμένων τῇ Ἑλλάδι μερῶν ἐξασφαλίζεται ἡ ἐλευθερία τοῦ θρησκευματος καὶ τῆς λατρείας αὐτῶν. Δὲν θέλει δὲ προσβληθῆ κατ' οὐδὲν ἡ αὐτονομία καὶ ὁ ἱεραρχικὸς ὀργανισμὸς τῶν ὑπαρχουσῶν ἢ σχηματισθησομένων μουσουλμανικῶν κοινοτήτων, οὐδὲ ἡ διοικήσις τῆς περιουσίας καὶ τῶν ἀκινήτων αὐτῶν κτημάτων. Οὐδὲν κώλυμα δύναται νὰ παρεμβληθῆ εἰς τὰς θρησκευτικὰς σχέσεις τῶν κοινοτήτων τούτων πρὸς τοὺς πνευματικοὺς αὐτῶν ἀρχηγούς. Τὰ ἐγγώρια θρησκευτικὰ δικαστήρια (chéri) θὰ ἐξασκῶσι καὶ ἐν

τῷ μέλλοντι τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῶν ἐπὶ ὑποθέσεων καθαρῶς θρησκευτικῶν.

Ἄρθρ. 9. Ἐπιτροπὴ τουρκο-ελληνικὴ θέλει ἐπιφορτισθῆ νὰ κανονίσῃ, ἐντὸς δύο ἐτῶν, πᾶσαν ὑπόθεσιν, ἀναγομένην εἰς κτήσεις τοῦ κράτους καὶ πᾶν ζήτημα, ἀφορῶν συμφέροντα ἰδιωτῶν σχετιζόμενα πρὸς αὐτάς. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη θέλει ὀρίσει τὴν πληρωτέαν παρὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Τουρκίαν ἀποζημίωσιν διὰ τὰ ἀκίνητα κτήματα, ὅσα ἤθελον ἀναγνωρισθῆ ἀνήκοντα καλῆ τῆ πίστει εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος καὶ ἀποφέροντα αὐτῷ ἐτήσιον εἰσόδημα. Τὰ ζήματα, ὧν δὲν ἤθελε κατορθωθῆ ἢ ἀπὸ κοινῆς συνεννοήσεως λύσις, θέλουσιν ὑποβληθῆ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν μεσολαβουσῶν δυνάμεων.

Ἄρθρ. 10. Ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει ν' ἀναλάβῃ μέρος τοῦ δημοσίου ὀθωμανικοῦ χρέους, ἀνάλογον πρὸς τὰς προσόδους τῶν παραχωρουμένων χωρῶν. Τὸ μέρος τοῦτο θέλει ὀρισθῆ βραδύτερον μεταξὺ τῆς Υ. Πύλης καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπων τῶν μεσολαβουσῶν δυνάμεων.

Ἄρθρ. 11. Οὐδὲν μέτρον ἀφοπλισμοῦ δύναται νὰ ληφθῆ ἀποκλειστικῶς καὶ ἐξαιρετικῶς ὡς πρὸς τοὺς μουσουλμάνους.

Ἄρθρ. 12. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις θέλει ὑποβάλλει εἰς τὴν βουλὴν νόμον περὶ ἀνανεώσεως τῆς περὶ καταδιώξεως τῆς ληστείας συμβάσεως τοῦ 1856 (1272).

Ἄρθρ. 13. Οἱ ἐκ τῶν παραχωρουμένων τῇ Ἑλλάδι χωρῶν καταγόμενοι, ἢ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις σήμερον κατοικοῦντες, ὅσοι θελήσωσι νὰ διατηρήσωσι τὴν ὀθωμανικὴν ἐθνικότητα, θὰ ἀπολαύσωσιν ἐπὶ τρία ἔτη, ἀπὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἐπικυρώσεων, καὶ μετὰ προηγουμένην δῆλωσιν πρὸς τὴν ἀρμοδίαν ἀρχήν, τοῦ δικαιώματος νὰ μεταφέρωσι τὴν κατοικίαν αὐτῶν εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος καὶ νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν αὐτῷ· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει, θέλουσι διατηρήσει τὴν ὀθωμανικὴν αὐτῶν ὑπη-

κοότητα. Ὅσοι μεταναστεύσωσιν ἐντὸς τῆς ἀνωτέρω τριετίας θέλουσιν ἐξακολουθεῖ ἀπολαύοντες τοῦ ἐν τῇ γ' παραγράφῳ τοῦ 6 ἄρθρου τῆς παρούσης συμβάσεως ἀναγραφομένου πλεονεκτήματος ὑπὲρ τῶν ἐκτὸς τοῦ βασιλείου ἐγκατεστημένων ἰδιοκτητῶν. Κατὰ τὸ αὐτὸ τριετὲς χρονικὸν διάστημα οἱ μουσουλμάνοι δὲν θέλουσιν ὑποχρεοῦσθαι εἰς στρατείαν.

Ἄρθρ. 14. Ἡ κατὰ τὸ 9 ἄρθρον τῆς παρούσης συμβάσεως συνιστωμένη Ἐπιτροπὴ ἐπιφορτίζεται νὰ κανονίσῃ, ὅσον τὸ δυνατόν συντομώτερον, τὰ ζητήματα, ἀναγόμενα εἰς τοὺς καθυστερουμένους ἐν ταῖς παραχωρηθείσαις ἐπαρχίαις καὶ εἰς τὴν ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν ὀφειλομένους φόρους, ἐπίσης δὲ καὶ ὅσα ζητήματα ἤθελον προκύψει ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰσπράξεως τῶν φόρων.

Ἄρθρ. 15. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐκκενώσεως καὶ παραδόσεως τῶν παραχωρουμένων χωρῶν κανονίζονται διὰ πράξεως ἰδιαιτέρας, ἣτις ἀποτελεῖ παράρτημα τῆς παρούσης συμβάσεως καὶ θέλει ἔχει τὴν αὐτὴν ἰσχὺν καὶ κύρος ὡς καὶ ἂν ἀπετέλει μέρος αὐτῆς. Τὰ αὐτοκρατορικὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα ὑποχρεωθήσονται νὰ ἐκκενώσωσι τὰς παραχωρηθείσας χώρας ἐντὸς τῶν ὑπὸ τῆς πράξεως ταύτης τασσομένων προθεσμιῶν. Ἡ αὐτοκρατορικὴ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις θέλει ἐν τούτοις προσπαθήσει νὰ βραχύνη αὐτάς, κατὰ τὸ δυνατόν.

Ἄρθρ. 16. Ἐννοεῖται, ὅτι αἱ μεσολαβοῦσαι δυνάμεις ἐπιφυλάσσουσιν ἑαυταῖς τὸ δικαίωμα νὰ διορίσωσι τεχνικοὺς ἐπιτρόπους πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν περὶ τὴν παράδοσιν τῶν χωρῶν σχετικῶν ἐργασιῶν.

Ἄρθρ. 17. Ἀμνηστία πλήρης καὶ τελεία θέλει χορηγηθῆ ὑπὸ τε τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος πρὸς πάντας ὅσοι ἤθελον εἶσθαι ἀναμειγμένοι ἢ ἐνοχοποιημένοι εἰς τὰ προγενέστερα τῆς παρούσης συμβάσεως πολιτικὰ γεγονότα, τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὸ δι' αὐτῆς λυόμενον ζήτημα.

Παράρτημα. Ἄρθρ. 1. Αἱ παραχωρηθησόμεναι τῇ Ἑλλάδι χῶραι διαιρεθήσονται εἰς ἕξ τμήματα, συμφώνως πρὸς τὰς ἐνδείξεις, τὰς ἐν τῷ συνημμένῳ χάρτη σημειούμενας.

Ἄρθρ. 2. Ἡ ἐκκένωσις ἐνὸς τῶν τμημάτων τούτων θέλει γείνει ἐντὸς τριῶν ἐβδομάδων ἀπὸ τῆς ὀρισμένης ἡμέρας πρὸς ἀνταλλαγὴν τῶν ἐπικυρώσεων τῆς κατὰ τὴν 24 Μαΐου ε. ε. ὑπογραφείσης συμβάσεως. Τέσσαρα ἄλλα διαμερίσματα θέλουσιν ἐκκενωθῆ ἐντελῶς ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἡμέρας. Τὸ ἕκτον διαμερίσμα, περιλαμβάνον τὸν Βῶλον καὶ ἀποτελοῦν τὴν μόνην ὁδόν, δι' ἧς ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις δύναται νὰ ἐξαγάγῃ τὸ ὑλικὸν αὐτῆς θέλει ἐκκενωθῆ ἐντὸς τῶν δύο ἐπομένων μηνῶν τούτεστι ἐντὸς προθεσμίας πέντε μηνῶν ἐν συνόλῳ ἀπὸ τῆς ὀρισθείσης ἡμέρας πρὸς ἀνταλλαγὴν τῶν ἐπικυρώσεων τῆς αὐτῆς συμβάσεως. Ἐννοεῖται, ὅτι αἱ διάφοροι αὗται προθεσμίαι θέλουσι βραχυνοθῆ, εἰ δυνατόν. Αἱ ὀθωμανικαὶ ἀρχαὶ θέλουσι καταγράψει τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ὑλικοῦ, οὔτινος δὲν ἤθελε κατορθωθῆ ἢ ἀποκόμισις κατὰ τὸ εἰρημένον πεντάμηνον διάστημα.

Ἄρθρ. 3. Αἱ μεσολαβοῦσαι δυνάμεις θέλουσι διορίσει στρατιωτικοὺς πληρεξουσίους, οἵτινες θ' ἀποτελέσωσιν Ἐπιτροπὴν, προωρισμένην νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μεσάζουσα, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν ἐκκένωσιν καὶ τὴν ὑπὸ τῶν ἐλληνικῶν κατάληψιν τῶν παραχωρηθέντων μερῶν. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη θέλει ἐξασκεῖ γενικὴν ἐπιτήρησιν τῆς τε ἐκκενώσεως καὶ τῆς καταλήψεως τῶν παραχωρηθέντων μερῶν, θέλει μεσολαβεῖ, ὅπως φέρῃ εἰς συνεννόησιν τοὺς στρατιωτικοὺς διοικητὰς ἑκατέρου κράτους, εἴτε ὡς πρὸς τὰς ἑκατέρωθεν στρατιωτικὰς κινήσεις, εἴτε ὡς πρὸς τὸν ὀρισμὸν τοῦ διαστήματος, ὅπερ δεόν νὰ χωρίζῃ διαρκῶς τὰ στρατεύματα τῶν δύο δυνάμεων, εἴτε ὡς πρὸς τὸν χρόνον, ὅστις δεόν νὰ μεσολαβῆ μεταξὺ τῆς ἐκκενώσεως καὶ τῆς καταλήψεως τῶν διαφόρων παραχωρουμένων μερῶν.

Ἄρθρ. 4. Αἱ ὀθωμανικαὶ καὶ ἐλληνικαὶ ἀρχαὶ θὰ παράσχωσι πᾶσαν συνδρομὴν καὶ προστασίαν τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς τῆς.

Β'.

Τὸ ὅλον τῆς διὰ τῆς ἀνωτέρω συμβάσεως παραχωρηθείσης χώρας ἔχει ἕκτασιν 14,000 περίπου τετραγωνικῶν χιλιομέτρων καὶ πληθυσμὸν περὶ τὰς 330,000 κατοίκων, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 295,000 ἀνήκουσιν εἰς τὴν προσαρτηθεῖσαν Θεσσαλικὴν χώραν, αἱ δὲ 35,000 εἰς τὴν ἀπὸ τῆς Ἠπείρου ἀποσπασθεῖσαν στενόμακρον λωρίδα.

Καὶ ἡ μὲν Θεσσαλία κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους διηρεῖτο εἰς ἑπτὰ ἀπ' ἀλλήλων διεστῶτα κρατίδια ἢ ἐθνολογικὰ διαμερίσματα, τῶν ὁποίων τὰς ὀνομασίας θέλει βεβαίως τηρήσει καὶ ἡ παρ' ἡμῖν νεωτέρα διοικητικὴ διαίρεσις· εἶναι δὲ τὰ ἐξῆς: Πελασγιῶτις, Ἐστιαιωτὶς, Θεσσαλιωτὶς, Φθιωτὶς, Μαγνησία, Περραιβία καὶ Δολοπία. Ἐπὶ δὲ τῶν πρώτων χρόνων τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ὠνομάζετο μὲ τὸ γενικὸν ὄνομα Θεσσαλία, ἐκλιπούσης πάσης ἄλλης ὀνομασίας τῶν διαμερισμάτων αὐτῆς. Κατόπιν ἐπὶ τῶν Κομνηνῶν ὠνομάσθη Μεγαλοβλαχία ἕνεκα τῆς ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Πίνδου ἐγκαταστάσεως τῆς βαρβαρικῆς φυλῆς τῶν Βλάχων, περὶ τῶν ὁποίων ὁ ἰσπανὸς Ἰσραηλίτης Βενιανίμ Τουδέλας, ὁ κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα τὴν Ἀνατολὴν περιηγηθεὶς λέγει, «ἐπὶ τῶν θεσσαλικῶν ὀρίων κατοικοῦσιν οἱ Βλάχοι, φυλὴ ἀγρία καὶ ληστρικὴ, ἐθνικὴ τὸ θρήσκευμα καὶ ὀμιλοῦσα γλῶσσαν παρεμφερῆ τῇ ἰσπανικῇ.»

Λεῖψανα τῆς φυλῆς ταύτης ὑπάρχουσιν ἔτι καὶ σήμερον ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τῆς Πίνδου καὶ ἔτι ὀλιγώτερα ἐπὶ τῶν Καμβουνίων ὀρέων εἰς δύο ἢ τρία χωρία κατεσκηνωμένα, καὶ χάριν τῶν ὁποίων οἱ Ῥωμοῦνοι δὲν παύουσιν ἀντιποιοῦμενοι ὡς ἰδίας τὰς ἐλληνικωτάτας ταύτας χώρας, τὰς ὁποίας συχνότατα ἀνησχοῦσι μὲ γε-

λοίους κατηχητὰς καὶ ἀποστόλους, μαργαρίτας Ῥωμουνικοῦ πατριωτισμοῦ.

Ἐπὶ τουρκοκρατίας ὠνομάσθη ἡ Θεσσαλία «Τρικκάλων ἐπαρχία» (Τρίκκαλα-Σαντσακ) ἀπὸ τῆς πρωτεύουσας πόλεως λαβοῦσα τὴν ἐπωνυμίαν ἣν καὶ διετήρησε μέχρι ἐσχάτων καὶ ἀφοῦ ἀκόμη ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας μετηνέχθη εἰς Λάρισσαν.

Ὁ ἐν τῇ ἀπελευθερωθείσῃ Θεσσαλίᾳ πληθυσμὸς διαιρεῖται κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε ὑπαρχούσας ἀξιοπιστοτέρας στατιστικὰς πληροφορίας κατὰ γένη ὡς ἐξῆς: Ἕλληνες 245,000, Ὀθωμανοὶ 35,000, Βλάχοι 10,000 καὶ Ἰσραηλίται 5,000. Ἐκτὸς τῶν ὀλίγων Βλάχων κατοικούντων, ὡς προείρηται, τὰς κλιτύας τῶν ὀρέων, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ Ἰσραηλίται κατοικοῦσιν ἀναμιξ εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις, Λάρισσαν, Τρίκκαλα, Βῶλον, Καρδίτσαν, Φάρσαλον, Δομοκὸν καὶ Ἄλμυρον.

Καὶ ἡ μὲν Λάρισα, ἡ καὶ πρωτεύουσα τῆς Θεσσαλίας ἔχει κατοίκους 18,000, ἐκ τῶν ὁποίων 10,000 Ὀθωμανοὶ, 6,000 Ἕλληνες καὶ 2,000 Ἰσραηλίται. Τὰ Τρίκκαλα 11,000 κατοίκους· Ἕλληνες 8,000, Ὀθωμανοὶ 2,500, Ἰσραηλίται 500, (ὁ πληθυσμὸς τῶν Τρικκάλων αὐξάνει κατὰ 5,000 τὸν χειμῶνα, ἕνεκα τῶν ἐκ τῆς Πίνδου κατερχομένων βλαχικῶν οἰκογενειῶν). Ὁ Βῶλος 5,000 κατοίκους· Ἕλληνες 4,000, Ὀθωμανοὶ 700 καὶ Ἰσραηλίται 300. Ἡ Καρδίτσα 6,000 κατοίκους· Ἕλληνες 4,000 Ὀθωμανοὶ 2,000. Ἡ Φάρσαλος 2,500 κατοίκους· Ἕλληνες 1,200, Ὀθωμανοὶ 1,300. Ὁ Δομοκὸς 2,200 κατοίκους· Ἕλληνες 1,800 Ὀθωμανοὶ 400. Ὁ Ἄλμυρος 2,600 κατοίκους· Ἕλληνες 1,700, Ὀθωμανοὶ 900.

Ἡ τῶν θεσσαλικῶν πεδιάδων γεωργία καὶ καλλιέργεια διενεργεῖται κυρίως ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις καταγίνεται καὶ εἰς σπουδαίαν κτηνοτροφίαν παράγουσαν ἐτησίως πρὸς ἐξαγωγήν μέγαν ἀριθμὸν προβάτων, βοῶν, ἵππων, βουβάλων, χοίρων καὶ ἡμιόνων. Ἰπάρ-

χουσιν ὅμως ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ 20,000 περίπου ἀγροτῶν μουσουλμάνων, οἱ λεγόμενοι Κονιάροι. Πέντε ἐμπορικαὶ ἐτησίαι πανηγύρεις συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐξαγωγήν τῶν θεσσαλικῶν προϊόντων· κυρίως ὅμως ἐν αὐταῖς γίνεται τὸ ἐμπόριον τῶν κτηνῶν, τῶν ὁποίων σπουδαῖαι ἀγοροπωλησίαι λαμβάνουσι χώραν καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα μέγιστον μέρος προμηθεύονται οἱ ἐντεῦθεν τῶν παλαιῶν συνόρων ἐμπορευόμενοι. Αἱ πανηγύρεις αὗται τελοῦνται ἐν Φαρσάλῳ τὴν 15 Αὐγούστου, ἐν Τυρνάβῳ τὴν 23 Ἀπριλίου, ἐν Μοσχολουρίῳ τὴν 2 Μαΐου καὶ ἐν Ἀγιά τὴν 1 Σεπτεμβρίου, πᾶσαι ὀκταήμεροι· τὴν δὲ 23 Αὐγούστου τελεῖται ἡ τοῦ Κοκλοτοῦ διαρκοῦσα δύω μόνον ἡμέρας.

Πρὸς δυσμὰς τῆς Θεσσαλίας παρεκτείνεται κατὰ μήκος σχεδὸν τῆς Πίνδου, ἡ ἐκ τῆς Ἠπείρου ταμείσα ὄρεινὴ λωρίς, οὐ μόνον ἀσήμαντος, ἀλλὰ καὶ στρατιωτικῶς, διοικητικῶς καὶ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις δυσοικονόμητος. Μόνη πόλις ἀξία λόγου ἐνταῦθα εἶναι ἡ Ἄρτα, κειμένη πρὸς μεσημβρίαν καὶ μικρὸν ἀπέχουσα τῆς παραλίας τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, κατοικουμένη δὲ ὑπὸ 6,000 κατοίκων, πάντων χριστιανῶν καὶ ὀλίγων Ἰσραηλιτῶν, τῶν Ὀθωμανῶν ἀπελθόντων.

N. I.

ΕΒΡΑΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ.

Ὅσοι ὑποστηρίζουσιν, ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ ἔθνους συνδέεται πρὸς τὸν τόπικόν ὀργανισμόν του καὶ ὅτι εἰς ὅσους λείπει ἡ χώρα καθυστερεῖ καὶ ὁ ἔθνισμός, πρέπει βεβαίως νὰ δοκιμάζωσι πολλὰς δυσχερείας ἐν τοῖς θεμελίοις αὐτοῖς τοῦ ὀρισμοῦ των ὡς ἐκ τοῦ παραδείγματος τῶν Ἑβραίων, οἵτινες καὶ μετὰ τὴν διασποράν των διατηροῦσι τὴν ἰδέαν τῆς ὑπάρξεώς των ὡς ἔθνους, εἰς τὸ ὑπατον τῆς θεωρίας ἅμα καὶ τῆς πράξεως. Καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς

ἀνθρωπότητος, αἱ ἐθνολογικαὶ ἀναμνήσεις δὲν εἶναι ὁ ἀσθενέστερος παράγων ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος, καὶ αἱ ἑβραϊκαὶ ἀναμνήσεις συνδέονται πρὸς τοιαύτην ἐθνικὴν ζωὴν, ὅσην μαρτυρεῖ ἡ ὑψηλὴ ἔννοια τοῦ Ἰσραήλ, ὅστις λαὸς ὢν τοῦ Θεοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ καταστραφῇ ἀπὸ μοίρας τῶν ἀνθρώπων.

Κατὰ τὰς καταστατικὰς ἐρεῦνας τοῦ κ. Brunati ὁ ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν διεσπαρμένος Ἑβραϊκὸς πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 7 περίπου ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, ἐκ τῶν ὁποίων 5,550,000 κατοικοῦσιν ἐν Εὐρώπῃ, 500,000 ἐν Ἀφρικῇ, 318,000 ἐν Ἀμερικῇ, 240,000 ἐν Ἀσίᾳ, 20,000, ἐν Ὠκεανίᾳ καὶ Αὐστραλίᾳ. Εἶναι ἀξιοπεριέργον ὅτι ὁ μείζων πληθυσμὸς τῶν Ἑβραίων ἀπαντᾶται μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ δὴ τῶν εὐρωπαϊῶν. Ἐὰν δὲ διακρίνωμεν τοὺς Εὐρωπαϊοὺς εἰς Σλάβους καὶ μὴ Σλάβους, οἱ πρῶτοι ἔχουσι παρ' ἑαυτοῖς τοὺς πλείστους ἑβραίους.

Ἰδοὺ πῶς διανέμεται κλιμακῆδόν ὁ ἑβραϊκὸς πληθυσμὸς μεταξὺ τῶν ἐπικρατειῶν τῆς Εὐρώπης: ἐν Ῥωσίᾳ ἀριθμοῦνται 2,700,000 ἑβραῖοι, ἐν Αὐστρουγγαρίᾳ 1,500,000, ἐν Γερμανίᾳ 650,000, ἐν Ρουμανίᾳ 400,000 (τὸ δέκατον τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς), ἐν Τουρκίᾳ 100,000, ἐν Ὀλλανδίᾳ 70,000, ἐν Ἀγγλίᾳ 70,000, ἐν Γαλλίᾳ 50,000, ἐν Ἰταλίᾳ 40,000, ἐν Ἑλβετίᾳ 7,000, ἐν Ἰσπανίᾳ 6,000, ἐν Ἑλλάδι 5,000, ἐν Σερβίᾳ 4,500, ἐν Βελγίῳ 3,000, ἐν Σουηδίᾳ 2,000, ἐν Πορτογαλίᾳ 1000.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΝ ΑΥΣΤΡΟΥΓΓΑΡΙΑΙ.

Εἰς τέσσαρας κεφαλαιώδεις κατηγορίας διαιρεῖται ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις ἐν τῇ Αὐστρουγγαρίᾳ: εἰς στοιχειώδη, μέσην, ἀνωτέραν καὶ εἰδικήν. Ἡ στοιχειώδης ἐκ-

παίδευσις εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι' ὅλα τὰ παῖδια τὰ ἄγοντα ἡλικίαν ἕξ μέχρι δώδεκα ἐτῶν. Ὑπολογίζεται ἐν τούτοις ὅτι τὰ $\frac{1}{5}$ τῶν παιδίων φοιτῶσιν ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἀριθμουμένοις τῷ 1868 εἰς 31,218 μετὰ 2,852,843 μαθητῶν καὶ 41,391 διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν. Ἴδου πῶς εἶχε κατὰ τὸ ἔτος 1865 ἐν τῇ Αὐστροουγγαρίᾳ ἡ ἀναλογία τῶν δυναμένων νὰ ἀναγινώσκωσι καὶ νὰ γράφωσι νέων στρατιωτῶν: Κάτω Αὐστρία 83 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\%$, Σιλεσία 69 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\%$, Βοημία 60 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\%$, Μοραβία 45 $\frac{3}{4}$ τοῖς $\%$, Τυρόλ 36 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\%$, Οὐγγαρία 25 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\%$, Κροατία 13 τοῖς $\%$, Τρανσυλβανία 8 $\frac{3}{4}$ τοῖς $\%$, Γαλικία 4 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\%$, Καρνιόλη 3 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\%$, Δαλματία 1 $\frac{1}{4}$ τοῖς $\%$. Ἡ κλίμαξ αὕτη μαρτυρεῖ περὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὄρων, ὑφ' οὓς διατελεῖ ὁ αὐτοκρατορικὸς τόσων ἀντιθέτων ἐθνολογικῶν στοιχείων ὄργανισμός.

Αἱ διὰ τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν δαπάναι βαρύνουσι τὸ Κράτος, τοὺς δήμους, τὰ καθιδρύματα, καὶ τὰς εὐπόρους οἰκογενείας διὰ τὰ τέκνα αὐτῶν. Ἐν γένει τὰ στοιχειώδη σχολεῖα διαιροῦνται εἰς κατώτερα, ἀνώτερα καὶ ἀστυκὰ. Κατὰ νόμον ἀπαιτεῖται ἵνα ἐν ἐκάστη ἀγροτικῇ ἢ ἀστυκῇ κοινότητι ὑπάρχη ἐν τουλάχιστον κατώτερον σχολεῖον, διαχωριζομένων τῶν ἀρρένων μαθητῶν ἀπὸ τῶν θηλεων. Τὰ ἀνώτερα στοιχειώδη σχολεῖα ἀπαντῶνται ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐπιδιώκοντα μείζονα φωτισμὸν τῶν μαθητευομένων. Τὰ ἀστυκὰ στοιχειώδη σχολεῖα εἶναι ὀργανισμένα ἐν ταῖς μεγαλειτέραις πόλεσι καὶ ἔχουσι εὐρύτερον σκοπὸν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐξηκριθωμένων ἐπιστημῶν. Ἴνα ἢ πλήρης ἢ κατὰτάξις αὕτη τῶν στοιχειωδῶν σχολείων δέον νὰ προστεθῶσιν αὐτοῖς καὶ ἰδιόρρυθμὰ τινὰ σχολεῖα ὀργανισμένα διὰ τοὺς παῖδας ἐκείνους, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν σειρὰν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ δὲν ἔχουσι τὰς εὐκολίας τῆς κατ' οἶκον διδασκαλίας, καθὼς καὶ αἱ πρὸς μόρφωσιν δημοδιδασκάλων σχολαί, αἵ

τινες εἶναι ἰδρυμέναι παρά τισι τῶν ἀνωτέρων στοιχειωδῶν σχολείων.

Τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως διαιροῦνται εἰς γυμνάσια καὶ εἰς πρακτικὰ σχολεῖα τῶν ἐξηκριθωμένων ἐπιστημῶν. Τὰ γυμνάσια ἔχουσι ὀκτὼ κλάσεις, διδάσκουσι τὰς ἀρχαίας γλώσσας, διατηροῦνται καὶ ἐπιτηροῦνται ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ προετοιμάζουσι τοὺς διὰ τὸ Πανεπιστήμιον νέους. Τῷ 1868 ὑπελογίζοντο ἐν Αὐστροουγγαρίᾳ εἰς 236 τὰ γυμνάσια μετὰ 63,000 μαθητῶν, καὶ εἰς 78 τὰ πρακτικὰ σχολεῖα μετὰ 16,000 μαθητῶν.

Ἡ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις ἐνεργεῖται ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις, ἐν τοῖς Πολυτεχνικοῖς σχολείοις καὶ ἐν τισιν εἰδικοῖς σχολείοις. Εἰς ἑπτὰ ἀριθμοῦνται τὰ Πανεπιστήμια τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἰδρυμένα ἐν Βιέννῃ, ἐν Πράγῃ, ἐν Πέστη, ἐν Κρακοβίᾳ, ἐν Λεμβέργῃ, ἐν Γράτζ καὶ ἐν Ἰνσπρούκ. Τὰ μὲν τέσσαρα πρῶτα Πανεπιστήμια περιέχουσι τέσσαρας ἕκαστον σχολὰς ἤτοι θεολογικὴν, νομικὴν, ἱατρικὴν καὶ φιλοσοφικὴν· τὰ δὲ τρία τελευταῖα Πανεπιστήμια δὲν ἔχουσι ἱατρικὴν σχολὴν. Εἰς 600 ἀριθμοῦνται οἱ καθηγηταὶ τῶν Αὐστροουγγρικῶν Πανεπιστημίων μετὰ 9,000 μαθητῶν. Ὅπως τὰ Γερμανικὰ Πανεπιστήμια οὕτω καὶ τὰ Αὐστροουγγρικὰ εἶναι αὐτοσυντήρητα ἀποτελοῦντα εἶδος δημοκρατιῶν, λειτουργουσῶν ἐν μέσῳ τῶν ὀρίων τῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ ἰδιαιτέρων νόμων καὶ θεσμῶν. Ἰδιαιτέρα περιουσία καὶ διοικήσις δι' ἕκαστον Πανεπιστήμιον, ἰδιαιτέρα ἀστυνομία, ἐλευθερία διδασκαλίας, ἐνεργείας καὶ συζητήσεως, ἐν γένει κίνησις ἰδεῶν ἀνευ ἄλλου φραγμοῦ παρ' ἐκεῖνον τὸν ὅποιον αὐταὶ μόναι ἐπίστανται.

Τὰ πολυτεχνικὰ σχολεῖα τῆς Αὐστροουγγαρίας εἶναι ἑπτὰ, μετὰ 225 καθηγητῶν καὶ 3,000 μαθητῶν, ἰδρυμένα ἐν Βιένῃ, ἐν Πράγῃ, ἐν Γράτζ, ἐν Βρύν, ἐν Κρακοβίᾳ, ἐν Λεμβέργῃ καὶ ἐν Βούδη, ἐπὶ σκοπῷ τεχνολογικῆς ἐκπαιδεύσεως στηριζομένης ἐπὶ βαθείας μελέτης τῶν μαθημα-

τικῶν. Ἡ συντήρησις τῶν πολυτεχνικῶν σχολείων βαρύνει τὸ Κράτος, ἐκτὸς καθόσον ἀφορᾷ τὰ ἐν Πράγῃ, ἐν Γράτζ καὶ ἐν Βούδῃ, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον συντηρεῖ ἡ Βοημία, τὸ δεύτερον ἡ Στυρία καὶ τὸ τρίτον ἡ Οὐγγαρία. Ἴνα εἰσέλθῃ τις ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις, ἀπαιτεῖται ἀπολυτήριον γυμνασίου ἢ πρακτικοῦ σχολείου, δύναται δὲ νὰ ἐκλέξῃ τὰ ἀρμόζοντα εἰς τὸ πνευμά του μαθήματα καὶ νὰ δώσῃ ἐπ' αὐτῶν ἐξετάσεις λαμβάνων τὸ ἀνήκον ἐν ἐπιτυχίᾳ δίπλωμα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατηγορίαν τῶν εἰδικῶν σχολείων, ἀποτελεῖται αὕτη 1) ἐκ δύο μὴ πανεπιστημιακῶν θεολογικῶν σχολῶν καὶ ἐξ ὑποδεεστέρων ἐκκλησιαστικῶν σχολῶν, ἐκ τῶν ὁποίων 120 μὲν μετὰ 3,500 μαθητῶν συντηροῦσιν οἱ ἐπίσκοποι ἢ αἱ μοναὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, τὰς δὲ ὑπολοίπους ἀνηκούσας εἰς ἄλλας ἐκκλησίας οἱ ἱερεῖς τούτων. 2) ἐκ πέντε ἀκαδημιῶν τῆς διοικητικῆς, ἐξ 7 χειρουργικῶν σχολῶν, ἐκ μιᾶς γεωργικῆς ἀκαδημίας μετὰ 147 μαθητῶν, ἐκ 16 γεωργικῶν σχολῶν μετὰ 500 μαθητῶν, ἐκ μιᾶς ἀκαδημίας δασονομικῆς, ἐκ 3 δασονομικῶν σχολῶν μετὰ 100 μαθητῶν, ἐκ πολλῶν σχολῶν τῆς μεταλλευτικῆς καθὼς καὶ τῆς κτηνοτροφίας, ἐξ 60 σχολῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν μετὰ 3,500 μαθητῶν, ἐξ ἐμπορικῶν ἀκαδημιῶν ἐν Βιέννῃ, Πράγᾳ καὶ Πέστη, ἐξ 70 σχολείων τῶν ὠραίων τεχνῶν, ἐκ σχολῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν. καθὼς καὶ διαφόρων ἄλλων.

ΔΙΟΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΙΣΘΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ.

Ἡ ἰδέα τῆς διορύξεως τοῦ Ἴσθμου τῆς Κορίνθου ὀφείλεται κατὰ πρῶτον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Κορίνθου Περριάνδρον καὶ ἀνάγεται εἰς τὸν ἕκτον π. χ. αἰῶνα. Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἀντετάχθη πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ σο-

φοῦ βασιλέως, τῶν ὁποίων ὡς φαίνεται ἐπεκράτησαν οἰκονομικοὶ καὶ βιομηχανικοὶ λόγοι ἐπιβλητικώτερας ἐπιέννοιας. Εἰς μεταγενεστέρους χρόνους Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς ἐπανελάβε τὸ ἐπιχείρημα, ἐκωλύθη ὅμως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τῆς ἰδέας τῶν φυσικομαθηματικῶν τῆς ἐποχῆς του, ὅτι ἤθελον ἐπενέγκῃ τοπικὸν κατακλυσμὸν τὰ ὕδατα τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, λόγῳ ὅτι ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ ἦτο ὑψηλοτέρα τῆς τοῦ Σαρωνικοῦ.

Ἐπὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων ἐπανῆλθεν ἐκ νέου ἡ ἰδέα τῆς διορύξεως τοῦ Ἴσθμου τῆς Κορίνθου, ἐνασχολήσασα τὸν Ἰούλιον Καίσαρα κατόπιν δὲ τούτου τὸν Καλιγούλαν. Ἐν τούτοις εἰς τὸν Νέρωνα ἀπέκειτο νὰ ἀρχίσῃ πραγματι καὶ τὴν ἐκτέλεσιν διὰ 30 χιλ. ἐργατῶν, οἵτινες ἀφῆκαν σημεῖα σταθερὰ τῆς διαβάσεώς των. Δεξαμεναί, φρέατα βάθους 4—16 μέτρων καὶ μεγάλαι εἰς τὸ ἄκρον τῆς διώρυγος ἐκχωματώσεις παριστῶσιν ἐτι καὶ νῦν τὴν ἐκτασιν τῆς Ρωμαϊκῆς ἐπιχειρήσεως, τὴν ὁποίαν διέκοψαν ἀποτόμως καὶ εἰς τέλος ὀριστικῶς ἐματαιώσαν αἱ ἐπισυμβᾶσαι ἐν Ρώμῃ παραχαί. Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς ἐνεπενύσθη κατόπιν ὑπὸ τῆς ἰδέας καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν Κτησίδημον τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς: «ἡ τοῦ Ἴσθμου τομὴ ἔργον ἐστὶν ἀθάνατον καὶ ἀπιστούμενον τῇ φύσει· δοκεῖ γάρ μοι τὸ ρῆξαι τὸν Ἴσθμὸν Ποσειδῶνος δεῖσθαι ἢ ἀνθρώπου.» Ἡ τελευταία ἱστορικὴ ἐμφάνισις τῆς ἰδέας τῆς διορύξεως τοῦ Ἴσθμου ἀπαντᾷται ἐπὶ τῆς Ἐνετοκρατίας, ἀλλὰ τὸ ἔργον ὅσω ἦτο ὠφέλιμον εἰς τὴν ναυτικὴν τῆς ἐνετικῆς δημοκρατίας δύναμιν τόσον ἦτο ἀνώτερον τῶν οἰκονομικῶν καὶ τεχνικῶν αὐτῆς μέσων.

Ἡ διορύξις τοῦ Ἴσθμου τοῦ Σουεζ κατέστησε πρακτικώτερα τὰ ἐν τῇ νεωτέρᾳ περιόδῳ σχέδια πρὸς διορύξιν τοῦ Ἴσθμου τῆς Κορίνθου. Ἡ τελευταία διαρρύθμισις τοῦ θέματος τούτου ἀνάγεται εἰς τοὺς ἀπὸ 17 Νοεμβρίου 1869 ΤΜΕΤ' καὶ ἀπὸ 27 Μαρτίου 1882 ΠΜΑ' νόμους τῶν ὁποίων αἱ βάσεις ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Ἀφέθη εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἢ πρὸς ἰδιώτην ἢ ἑταιρίαν παραχώρησις ἀποκλειστικοῦ δικαιώματος πρὸς διόρυξιν τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἐπὶ προνομίῳ δυναμένῳ νὰ ὀρισθῇ κατ' ἀνώτατον ὄρον εἰς 99 ἔτη, μετὰ τὴν ἐκπνευσιν τοῦ ὁποίου ὁ παραλήπτωρ τῆς παραχώρησεως ὀφείλει νὰ παραδώσῃ ἐν καλῇ καταστάσει πρὸς τὴν κυβέρνησιν τὴν διώρυγα μεθ' ἀπάντων τῶν παραρτημάτων τῆς, ἀτινα μεταβαίνουνσιν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ δημοσίου ἐπὶ πληρωμῇ πέντε ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἐντὸς μὲν 18 μηνῶν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν ἐπιχειρηματίαν κοινοποιήσεως τοῦ περὶ παραχώρησεως Β. διατάγματος ὀφείλει οὗτος νὰ ἀρχίσῃ τὰς ἐργασίας, ἐντὸς δὲ 6 ἐτῶν ἀπὸ τῆς αὐτῆς κοινοποιήσεως νὰ τὰς ἀποπερατώσῃ· ἐὰν καθυστερήσῃ ὁ ἐπιχειρηματίας, κηρύσσεται ἔκπτωτος τοῦ προνομίου δι' ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν, ἐπανέρχονται δὲ εἰς τὸ δημόσιον, δυνάμει τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἀνευ ἐτέρας διατυπώσεως, αἱ παραχωρηθεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ γαῖαι κλπ. καθίστανται δὲ κτήσις τοῦ δημοσίου ὅλα τὰ μέχρι τῆς ἐκπτώσεως γενόμενα ἔργα. Ἐὰν ἀπροσδόκητα φυσικὰ ἐμπόδια, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς διόρυξεως καταδειχθῶσιν, καταστήσῃ ἀναγκαίαν τὴν παράτασιν τῆς ἐξαετοῦς προθεσμίας, χορηγεῖται αὕτη ὑπὸ ἐπιτροπῆς πενταμελοῦς, τῆς ὁποίας, δύο μέλη διορίζει ἡ κυβέρνησις, δύο ὁ ἐπιχειρηματίας καὶ ἓνα ὁ πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ἐν τῇ διώρυγι ὀρισθὲν ὑπὸ τοῦ νόμου ΤΜΣΤ' κατ' ἐλάχιστον ὄρον εἰς 6 $\frac{1}{2}$ μέτρα, ὠρίσθη κατόπιν διὰ τοῦ ΠΜΑ' νόμου εἰς 8 μέτρα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ πλάτος, ἀπὸ 42 μέτρων τοῦ πρώτου νόμου περιορίσθη εἰς 22 διὰ τοῦ δευτέρου.

Ὁ ἐπιχειρηματίας ὑποχρεοῦται, ἅμα τῇ ἀποπερατώσει τῆς διώρυγος, νὰ κατασκευάσῃ δι' ἰδίων ἐξόδων του δύο γεφύρας ἐπ' αὐτῆς, ὅπως μὴ διακοπῇ ἡ μεταξὺ Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος διὰ ξηρᾶς συγκοινωνία, ἀπο-

κειμένου τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς θέσεως, τοῦ εἶδους καὶ τοῦ σχεδίου τῶν γεφυρῶν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐσωτερικῶν. Ἐὰν ὁ ἐπιχειρηματίας προτιμήσῃ ὥστε ἡ διώρυξ νὰ εἶναι ἐν μέρει ὑπόγειος, τότε ὑποχρεοῦται εἰς τὴν κατασκευὴν μιᾶς μόνον γεφύρας. Ἐν γένει κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀνορύξεως ὀφείλει ὁ ἐπιχειρηματίας νὰ μὴ διακωλύῃ δι' αὐτῶν τὴν μεταξὺ Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος συγκοινωνίαν.

Οἱ νόμοι ἀρῆξαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ παραχώρησιν τῇ ἐπιχειρήσει δωρεὰν τὰ ἐδάφη, ἅπερ θέλουσι καταλάβει ὁ πυθμὴν τῆς διώρυγος, αἱ παρειαὶ αὐτῆς τῶν ὁποίων τὸ πλάτος ἔσται ἀνάλογον τοῦ ὕψους καὶ τῆς ποιότητος τῆς γῆς, αἱ ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆς διώρυγος χαραχθησόμενα ὁδοί, οἱ ἐσωτερικοὶ λιμενίσκοι, ἐὰν ὁ ἐπιχειρηματίας κρίνῃ ἀναγκαίαν τὴν κατασκευὴν τοιούτων, αἱ πρὸς ἀποταμίευσιν ὑδάτων τεχνηταὶ λίμναι, οἱ ὀμβροδέκται καὶ ὑδραγωγοὶ μετὰ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν, ἐὰν ὁ ἐπιχειρηματίας θεωρήσῃ ἀναγκαίαν τὴν σύστασιν αὐτῶν, καὶ τέλος τὰ ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῶν ἐκβολῶν τῆς διώρυγος κείμενα γήπεδα, μήκους μὲν παρ' αὐτὴν 1000 μέτρων πλάτους δὲ 500 μέτρων, ἐξαιρουμένων τῶν ἐν ταῖς ἐκτάσεσι ταύταις ἐπιφυλασσομένων γηπέδων πρὸς ἀνέγερσιν τελωνείου, ἀποθηκῶν διαμετακομίσεως, ὑγειονομείου, λιμεναρχείου κλπ. Ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν θέλει ἐνεργηθῆ ὁ προσδιορισμὸς τῶν ἐκτάσεων τούτων, χωρὶς νὰ συμπεριλαμβάνωνται ἐν αὐταῖς τὰ κατὰ τὸ ἐγκριθησόμενον διάγραμμα τῆς διώρυγος ἐπιδεκτικὰ οἰκοδομῆς μέρη τῶν θαλασσίων ἐκτάσεων ἐκείνων τὰς ὁποίας ὁ ἐπιχειρηματίας θέλει ἐπιχῶσει κατασκευάζων τὰ κατὰ τὰς ἐκβολὰς τῆς διώρυγος καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἀπαιτούμενα κρηπιδώματα καὶ αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται ὡς ἀνήκουσαι εἰς αὐτόν.

Ἐν γένει ἐὰν αἱ ἀνωτέρω μνημονευόμενα γαῖαι ἀνήκουσιν εἰς ἰδιώτας, τὸ δημόσιον ὀφείλει νὰ ἀγοράσῃ αὐ-

τάς λόγῳ δημοσίας ἀνάγκης κατὰ τὰ ἄρθρα 34 καὶ 35 τοῦ ΣΕΓ' νόμου τῆς 16 Δεκεμβρίου 1867 καὶ νὰ τὰς παραχωρήσῃ τῷ ἐπιχειρηματίᾳ. Περιπλέον διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1882 ἀνέλαβε τὸ δημόσιον νὰ ἀποζημιώσῃ τὰς τυχόν καταληφθησομένας ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως γαίας εἰς ἀπόστασιν δύο τοῦλάχιστον μέτρων ἀπὸ τῶν χειλέων τῆς διώρυγος πρὸς ἀναπόθεσιν τῶν ἐκχωμάτων τῆς διορυχῆς ἐκατέρωθεν, χωρὶς νὰ ἀποκτᾷ ὁ ἐπιχειρηματίας δικαίωμα κυριότητος ἐπ' αὐτῶν· τὸ ἔργον θεωρεῖται δημοσίας ἀνάγκης, αἱ δὲ καλυφθησόμεναι ὑπὸ τῶν ἐκχωμάτων γαῖαι ἀπαλλοτριοῦνται κατὰ τὰς ἐν ἰσχύϊ διατάξεις τοῦ περὶ ὁδοποιίας νόμου καὶ τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν ἀποτίεται τοῖς δικαιοῦχοις ὑπὸ τοῦ δημοσίου.

Αἱ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν ἐκβολῶν τῆς διώρυγος ὡς ἄνω γενόμεναι τῇ ἐπιχειρήσει παραχωρήσεις γαϊῶν θεωροῦνται ὀριστικαὶ καὶ δὲν ἐπανέρχονται εἰς τὸ δημόσιον μετὰ τὴν ἐκπνευσιν τοῦ προνομίου, ἀλλὰ τὸ τῆς διαθέσεως αὐτῶν δικαίωμα οἷον ὑποθήκης, ἀπαλλοτριώσεως κλπ. ἀποκτᾷ ὁ ἐπιχειρηματίας μόνον μετὰ τὴν ἐντελῆ ἀποπεράτωσιν τῆς διώρυγος. Ἐξαίρουνται τὰ καταστήματα καὶ λοιπὰ ἰδρύματα τὰ συστηθησόμενα καὶ ἀνεγερθησόμενα ὑπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου ἐπὶ τῶν ἐκτάσεων τούτων, τὰ ὅποια ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ καὶ τῆς χρήσεώς των θέλουσιν εἶσθαι παραρτήματα τῆς διώρυγος καὶ τὰ ὅποια παρακολουθοῦντα τὴν διώρυγα μεταβαίνουσιν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ δημοσίου μετὰ τὴν ἐκπνευσιν τοῦ προνομίου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ πέριξ ἀναβρύοντα πηγαῖα ὕδατα, τὸ δημόσιον παραχωρεῖ τῇ ἐπιχειρήσει τὰ δικαιώματά του ὅπως μετοχετεύσῃ καὶ καταστήσῃ αὐτὰ χρήσιμα εἰς τοὺς κατοίκους καὶ τοὺς ναυτιλλομένους· ὅσα δὲ τοιαῦτα ἀνευρεθῶσι κατὰ τὴν διορυχὴν ἔσονται ἰδιοκτησία τῆς ἐπιχειρήσεως. Αἱ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου καὶ μετ' αὐτὴν εὐρεθησόμεναι ἐν ταῖς παραχωρηθείσαις γαῖαις ἀρχαιότητες ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ δημόσιον.

Ἐν γένει ἡ ἐπιχείρησις ἀπαλλάσσεται παντὸς τελωνιακοῦ τέλους, φόρου ἢ δικαιώματος οἰουδήποτε εἰσαγωγῆς μηχανῶν, ἐργαλείων καὶ ὕλικου χρησίμων εἰς τὴν σύστασιν καὶ χρῆσιν τοῦ ἔργου καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτοῦ. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ προνομίου αἱ διὰ τῆς διώρυγος διελευσόμεναι πραγματεῖαι εἶναι ἐλεύθεραι παντὸς τέλους, δικαιώματος διόδου ἢ ἄλλης οἰασδήποτε φορολογίας· ἐν περιπτώσει δὲ πολέμου ἢ κυβέρνησις δύναται νὰ λάβῃ πᾶν προφυλακτικὸν μέτρον, ἀπαγορεύουσα τὴν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταφορὰν τῶν ὀπλων καὶ τῶν πρὸς πόλεμον χρησίμων ειδῶν, καθὼς καὶ πᾶν ἀμυντικὸν μέτρον κατὰ πάσης ἀποπείρας καταλήψεως τῆς διώρυγος ἢ βλάβης αὐτῆς.

Τὰ πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν πληρωνόμενα πορθμεῖα θέλουσι προσδιορίζεσθαι κατὰ τὴν ἀπόλυτον χωρητικότητα τοῦ σκάφους τῶν πλοίων ἀνευ διακρίσεως ἔθνους, μὴ ὑποκειμένων εἰς πληρωμὴν πορθμείων τῶν πολεμικῶν πλοίων τῆς Ἑλλάδος (οὐχὶ δὲ καὶ τῶν πρὸς ταῦτα διὰ συμβάσεων ἐξομοιουμένων) καὶ τῶν μὴ ὑπερβαινόντων τοὺς τρεῖς τόνους ὑπὸ σημαίαν ἑλληνικὴν πλοιαρίων.

Ἐλήφθη διὰ τοῦ νόμου ἡ πρόνοια ἵνα αἱ μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως διαφοραὶ λύονται δικαστικῶς μὲν ἐὰν ἐγερθῶσι μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἔργου καὶ τῶν παραρτημάτων του, διαιτητικῶς δὲ ἐὰν ἐγερθῶσι πρὸ τῆς ἐνάρξεως ἢ τῆς συμπληρώσεως αὐτοῦ. Ἀφέθη δὲ εἰς τὴν κυβέρνησιν ἵνα ὀρίσῃ διὰ Β. διατάγματος τὰ εἰς τὴν ἐγκρισιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν ὑποβληθησόμενα ὑπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου διαγράμματα, τὰς διορίας τῆς ὑποβολῆς καὶ τῆς ἐγκρίσεως αὐτῶν, τὰς ἐκ τῆς παραβιάσεως τῶν διοριῶν τούτων ὑποχρεώσεις καὶ τὰ δικαιώματα, καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς ἐπιχειρήσεως.

Καὶ οὕτω μὲν ἔχουσι τὰ περὶ τὴν διόρυξιν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου νόμιμα· διὰ δὲ τοῦ ἀπὸ τῆς 18 Μαΐου 1881

Β. διατάγματος παρεχωρήθη συνεπεία αὐτῶν πρὸς τὸν κ. Τοῦρρ τὸ δικαίωμα αὐτῆς διὰ τὴν διάρκειαν 99 ἐτῶν ἐφ' ἅπασιν τοῖς πλεονεκτήμασι καὶ ὑπὸ τὰς ὑποχρεώσεις περὶ ὧν ὁ ἀνωτέρω λόγος. Ὡρίσθη προθεσμία 9 μηνῶν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν ἐπιχειρηματίαν γνωστοποιήσεως τοῦ διατάγματος, ὅπως οὗτος ὑποβάλλῃ τὰ σχετικὰ διαγράμματα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν ἤτοι α') γενικὸν διάγραμμα τῆς διορυγῆς ὑπὸ κλίμακα $\frac{1}{1,000,000}$, β') κατὰ μῆκος τομὴν κατὰ τὸν ἄξονα τῆς διορυγῆς ὑπὸ κλίμακα $\frac{1}{1,000}$ διὰ τὸ μῆκος καὶ $\frac{1}{350}$ διὰ τὸ ὕψος, γ') διατομὰς ἐγκαρσίου κειμένης ἀπὸ ἀποστάσεως εἰς ἀπόστασιν 500 μέτρων ἐπὶ τοῦ ἄξονος ὑπὸ κλίμακα $\frac{1}{1,500}$ καὶ δ') σχέδια τῶν κατὰ νόμον γεφυρῶν ὑπὸ κλίμακα $\frac{1}{100}$.

Ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῶν ἀνωτέρω διαγραμμάτων, τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν θέλει ἐξετάσει καὶ ἐγκρίνει αὐτά. Ἐν περιπτώσει δὲ μὴ ἐγκρίσεως ὠρίσθη νέα προθεσμία ἐνὸς μηνὸς διὰ τὸν ἐπιχειρηματίαν πρὸς ἐπιδιόρθωσιν αὐτῶν κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ ὑπουργείου. Ἄν δὲ τοῦτο ἐντὸς τῆς προθεσμίας ταύτης δὲν δυνηθῆ νὰ ἀποπερατώσῃ τὴν ἐξέτασιν καὶ ἐγκρίσιν, αἱ πρὸς ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς διορύξεως νόμιμοι προθεσμίαι παρατείνονται ἀναλόγως.

Τὸ περὶ οὗ πρόκειται διάταγμα τῆς παραχωρήσεως ἐπρονόησεν ἰδιαιτέρως περὶ τῆς γραμμῆς τῆς διώρυγος, διότι διέταξεν ἵνα ἡ τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπαλλοτριωθῶσι λόγῳ δημοσίας ἀνάγκης καὶ ἀποζημιωθῶσιν οἰκόπεδα ἢ οἰκίαι ἐντὸς τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως Κορίνθου καὶ τῶν χωρίων Καλαμακίου καὶ Λουτρακίου.

Μετὰ τὴν νομοθετικὴν καὶ κυβερνητικὴν ἐξέτασιν τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν διόρυξιν τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἔρχονται τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου. Ἐνταῦθα, λέγει ὁ κ. Parville, δὲν ὑπάρχουσι πλέον σπουδαῖα κωλύματα ὡς ἐν Σουέζ καὶ ἐν Παναμᾶ· ἢ πρὸς διά-

τρῆσιν ἀπόστασις εἶναι μικρὰ σχετικῶς. Ἡ μὲν διώρυξ τοῦ Σουέζ ἔχει μῆκος 164 χιλιομέτρων, ἡ δὲ τοῦ Παναμᾶ 73, ἡ δὲ τῆς Κορίνθου 6. Τὸ πρὸς τομὴν ἔδαφος τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Κορίνθου εἶναι σχεδὸν ὀμαλόν· εἶναι εἶδος μεγάλης παραλίας χωριζούσης τοὺς δύο κόλπους· τὸ ἔδαφος ὑψοῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι τῶν δύο τρίτων σχεδὸν τῆς ὁδοῦ, εἶτα ἄρχεται χαμηλούμενον ἀποτομώτερον πῶς μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Αἰγίνης· τὸ ἀνώτατον ὕψος εἶναι 78 μέτρα. Ἀφ' ἐνὸς ἢ κλίσεως εἶναι δύο ἑκατοστομέτρων κατὰ μέτρον ἐπὶ καλλίστης ἐθνικῆς ὁδοῦ· ἀφ' ἑτέρου τριῶν ἑκατοστομέτρων κατὰ μέτρον. Διὰ τοῦ ὀροπεδίου τούτου κατασκευασθῆσεται ἡ διώρυξ.

Ἡ διώρυξ τῆς Κορίνθου θὰ ἔχῃ τὰς αὐτὰς διαστάσεις, οἷας καὶ ἡ τοῦ Σουέζ καὶ τοῦ Παναμᾶ. Βάθος κατ' ἐλάχιστον ὄρον 8 μέτρων, πλάτος εἰς τὴν βάσιν 22 μέτρων. Πᾶσα ἡ ἐργασία συνίσταται λοιπὸν εἰς τὴν τομὴν διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ λωρίδος γῆς μῆκους 6,000 μέτρων, ἤτοι εἰς τὴν ἀφαίρεσιν 10 ἑκατομμυρίων κυβικῶν μέτρων χώματος. Τὸ ἔδαφος σύγκειται ἄλλως, καὶ τοῦτο εἶναι λίαν εὐάρεστον, ἐκ πηλοειδοῦς γῆς κατὰ τὴν παραλίαν καὶ μαλακῆς τιτανώδους πέτρας κατὰ τὸ λοιπὸν διάστημα τῆς ὁδοῦ. Δέον νὰ προσθέσωμεν εἰς ταῦτα τὴν κατασκευὴν λεπτῶν προκυμαιῶν πρὸς προφύλαξιν τῶν στομίων τῆς διώρυγος καὶ ἔχομεν οὕτω τὸ ὅλον ἔργον. Ἐὰν ὁμως ἐπρόκειτο νὰ διορυχθῆ ἡ μακρὰ καὶ βαθεῖα αὕτη διώρυξ διὰ τῶν συνήθων μέσων, ἀπαραίτητοι θὰ καθίσταντο μεγάλαι θυσίαι χρόνου καὶ χρημάτων. Αἱ πρὸς διόρυξιν ἐργασίαι θὰ ἦσαν περίπλοκοι. Θὰ ἐγένετο ἀνάγκη μεγάλης ποσότητος ὕλικου, τοῦλάχιστον εἴκοσιν ἀμμαμαξῶν, χιλίων σιδηροδρομικῶν ἀμαξῶν, σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἐκτάσεως 60 χιλιομέτρων· θ' ἀπητοῦντο πλείονες τῶν 1500 ἐργατῶν· ἡ διάτρησις θ' ἀπῆτει πέντε περίπου ἔτη.

Κατὰ τὸν νέον τρόπον, τὸν ἐπινοηθέντα ὑπὸ τοῦ Οὐγγρου μηχανικοῦ, τοῦ κ. Κάουζερ, δύναται ἡ τὸ ὄλον ἔργον κατ' ἀποκοπὴν ἀναλαβοῦσα ἑταιρία (ἀρχαῖος οἶκος Soret), νὰ μεταχειρισθῇ πεντακοσίους μόνον ἐργάτας καὶ νὰ περατώσῃ τὴν διώρυγα εἰς χρονικὸν διάστημα ἔλασσον τῶν τεσσάρων ἐτῶν. Πετακόσιοι ἐργάται πρὸς περάτωσιν τοῦ ἔργου! Καὶ ἀληθῶς ἡ ἀπλουστάτη μέθοδος τοῦ κ. Κάουζερ καταβιάζει τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ προσωπικὸν εἰς ἀνελπίστως ἐλάχιστον βαθμὸν. Παρέχει τὸ μέσον τοῦ ἐκτελέσαι τὴν ὄλην διάτρησιν, ἀπὸ τῆς μιᾶς μέχρι τῆς ἐτέρας ἄκρας τοῦ ἰσμοῦ, ἔτι καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὄροπεδίῳ, διὰ μόνων τῶν βυσσοκόρων μηχανῶν. Διὰ τῶν ὑπονόμων ἀνατινάσσεται τὸ ἔδαφος καὶ αἱ μηχαναὶ ἀφαιροῦσι τὸ χῶμα· κατὰ συνέπειαν δὲ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ὁδῶν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, ἀτμαμαζῶν, σιδηροδρομικῶν ἀμαζῶν, ἀρκεῖ δὲ ὀλιγάριθμον προσωπικόν. Τὰ πάντα ἐκτελοῦνται μηχανικῶς, τρόπον τινα, ταχέως, ἀνευ ἀπωλείας χρόνου.

Τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν ἔχει ἐν συντόμῳ ὡς ἑπεται. Πρῶτον αἱ βυσσοκόροι βαθύνουσι τὴν θάλασσαν κατὰ τὰ στόμια τῆς διώρυχος, εἶτα δὲ ἔρχεται ἡ ἐκχῶσις τῆς ξηρᾶς· ἀφ' ἑνὸς αἱ ἐκχωματιστικαὶ μηχαναὶ θὰ σκάπτωσι τὸ ἔδαφος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου αἱ βορβοροφάγοι θὰ ἐξακολουθῶσι βαθύνουσαι τὴν διώρυγα μέχρι βάρους 8 μέτρων καὶ θ' ἀφαιρῶσι τὸ ὑπὸ τῶν μηχανῶν ἐκβαλλόμενον χῶμα. Ἡ τάφρος θὰ πληροῦται ὕδατος καθ' ὅσον ἡ ἐκχωμάτωσις προχωρεῖ. Ὅταν αὕτη φθάσῃ, ἐκατέρωθεν τοῦ ἰσμοῦ, εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς περίπου χιλιαμέτρου, τὸ πηλοειδὲς ἔδαφος διαδέχεται τὸ τιτανῶδες. Τὸ ἐκχωσθησόμενον ἔδαφος θὰ ἔχῃ ὕψος μείζον παρισινής οἰκίας. Τότε ἄρχεται ἐφαρμοζόμενον τὸ σύστημα Κάουζερ.

Ἡ προκαταρκτικὴ ἐργασία τῶν δύο τάφρων θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄροπεδίου

γενήσεται συγχρόνως ἐναρξίς τῆς διατρήσεως τοῦ ἰσμοῦ, ὅπως ἐλαττωθῇ τὸ πάχος τοῦ ἀφαιρηθησομένου βράχου καθ' ὄλον αὐτοῦ τὸ πλάτος εἰς ὅμοιον ὕψος πενήτηκοντα μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Καθ' ὄλον τὸ μῆκος τῆς πλατείας ταύτης τάφρου, ἥτις θὰ ἔχῃ βάθος μέχρις εἴκοσι μέτρων κατὰ τὰ ὑψηλότερα μέρη τοῦ ἰσμοῦ, θὰ τεθῶσι δύο παράλληλοι γραμμαὶ ἐλασμάτων, ἀφιεμένου τοῦ μεταξὺ αὐτῶν ἀναγκαίου διὰ τὴν διώρυγα πλάτους. Ἐπὶ τῶν ἐλασμάτων τούτων στηθήσεται κινητὴ γέφυρα μήκους 35 μέτρων ἀπὸ τῆς μιᾶς γραμμῆς τῶν ἐλασμάτων εἰς τὴν ἐτέραν, καὶ πλάτους τεσσάρων μόνον μέτρων. Ἡ ὑπὲρ τὴν τάφρον τεθειμένη γέφυρα αὕτη ἀποτελεῖ τὸ οὐσιῶδες ὄργανον τοῦ νέου συστήματος.

Καὶ πράγματι δύναται τις εἰπεῖν ὅτι ἡ γέφυρα αὕτη, πανταχοῦ ὅθεν θὰ διέρχεται, θ' ἀφαιρῇ ἅπαν τὸ ὑποστηρίξον αὐτὴν ἔδαφος· θὰ τέμνη ὑπ' αὐτὴν τὸν βράχον καθ' ὄλον τὸ πλάτος τῆς διώρυγος καὶ εἰς βάθος πενήτηκοντα μέτρων. Ἡ γέφυρα φέρει καθ' ὄλον τὸ μῆκος αὐτῆς μετὰλλινον παραπέτασμα, προωρισμένον νὰ κατέρχεται καθέτως πρὸ τοῦ διορυχθησομένου μέρους, ὁμοιάζει δὲ πῶς πρὸς τὸ διάφραγμα τῶν ρυάκων. Εἰς τὸ παραπέτασμα τοῦτο ὑπάρχει σειρά ἰσχυρῶν πατωμάτων, δυναμένων νὰ προεκτείνωνται κατὰ τὰ ξύλινα ἀνθήλια τῶν παραθύρων. Τὰ πατώματα ταῦτα εἰσὶ τεθειμένα τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ εἰς ἀπόστασιν 4,50 μέτρων. Ἐκαστον τούτων εἶναι ἀρκούντως στερεόν, ὅπως βαστάσῃ τοὺς ἐργάτας καὶ τὰς διατρητικὰς μηχανάς. Τὸ ὄλον ὁμοιάζει ὀλίγον πρὸς τὰ κινητὰ ἰκρίωματα, ὧν χρῆσιν ποιοῦνται οἱ βαφεῖς πρὸς καθαρισμὸν τῶν προσόψεων τῶν ἡμετέρων οἰκιῶν. Μικραὶ κινηταὶ κλίμακες φέρουσιν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο πάτωμα.

Κατὰ τὰ ἄκρα τῆς γεφύρας εὐρίσκονται δύο ἰσχυραὶ ἀτμομηχαναὶ δυνάμει 100 ἵππων. Αἱ μηχαναὶ αὗται

κινούσιν άντλίας, αίτινες συμπιέζουσιν άέρα εν άποθήκαις· ο συμπιεσμένος ούτος άήρ μεταβιβαζόμενος δια σωλήνων εις τας επί των διαφόρων πατωμάτων του παραπετάσματος εύρισκομένας διατρητικάς μηχανάς τίθησιν αύτας εις κίνησιν, οί δ' έργάται δέν έχουσιν άλλ' ή να διευθύνωσι τά εις τον τιτανώδη βράχον εισερχόμενα έργαλεία. Ούτω διατρυπάται τό έδαφος καθ' όλον τό ύψος του αφαιρεθησομένου βράχου εις πολλά μέρη, απέχοντα άλλήλων κατά 4,50 μέτρα κατά τετράγωνα διαστήματα. Έκάστη όπή έχει διάμετρον 7 εκατοστομέτρων και βάθος 3 μέτρων· άπαιτεί δέ τρίωρον έργασίαν. Τίθεται εις εκάστην όπήν δέμα περιέχον 2 I]2 χιλιόγραμμα δυναμίτιδος. Πάσαι αί δυναμιτοβολαι αύται συγκοινωνούσι δια συρμάτων προς ήλεκτρικήν συσκευήν.

Η έργασία εύκόλως νοείται. Άρχονται έργαζόμενοι εν τή κορυφή του βράχου, καταβιβάζοντες τό παραπέτασμα όσον είναι ανάγκη. Κατασκευάζονται αί όπαι, πληροϋνται αί ύπόνομοι· είτα κατά τό τέλος τής ήμέρας σύρουσι τήν γέφυραν 200 μέτρα μακράν και μεταδίδουσι τό πϋρ εις τας ύπονόμους. Ο βράχος άποσπάται εν τω συνόλω αυτου ώσει εκόπτετο δια μαχαίρας, εις πάχος 3 μέτρων, όπερ άνταποκρίνεται προς τό βάθος των όπών· τό αποτέλεσμα τουτο τής ανατινάξεως είναι περίεργον· γενικώς εν τοιαύτη περιπτώσει τό έδαφος σχίζεται εις πολλά μέρη· εν τω τιτανώδει έδάφει τής Κορίνθου ούδέν τοιοϋτον συμβαίνει ως τά πειράματα απέδειξαν· εκάστη ανατινάξις τής δυναμίτιδος αφαιρεί έδαφος πάχους 3 μέτρων καθ' όλον τό ύψος του διατρυπηθέντος μέρους. Τά συντριμματα του βράχου πίπτουσι εις τό βάθος τής διώρυγος, τή δ' επαύριον ή βυσσοκόρος αφαιρεί αύτά και ρίπτει εις φορτηγίδας, αίτινες μεταφέρουσι και ρίπτουσι αύτά μακράν εις τό βαθύ μέρος τής θαλάσσης. Η προς τουτο άπόστασις έξ άμφοτέρων των μερών τής διώρυγος είναι ελαχίστη· ρυμουλκόν δυνάμειως 60 ίππων σύρει πολ-

λās τοιαύτας φορτηγίδας. Έκάστη βυσσοκόρος έχει δύναμιν 250 ίππων· δια των κάδων αύτης, οίτινες χωροϋσιν 800 λίτρας, εύχερωσ δύναται ν' αφαιρέση πεντακίσχιλια κυβικά μέτρα καθ' εκάστην.

Η έργασία είναι καλώς διατεταγμένη· καθ' όν χρόνον κατασκευάζονται αί όπαι εκ του άνω μέρους του παραπετάσματος, ή βυσσοκόρος αφαιρεί εν τή βάσει τό τή προτεραία εκτιναχθέν χώμα, καθ' όσον δέ αφαιρείται τουτο τό παραπέτασμα κατέρχεται δι' άτμοκινήτων τροχιλιών, είναι δέ ούτω δυνατόν να εξακολουθη ή διόρυξις των όπών, μικρόν κατά μικρόν κατερχομένου του παραπετάσματος, μέχρι τής επιφανείας του ύδατος. Είτα αφαιρούσι τό υπό τό ύδωρ έδαφος, εις βάθος 8 μέτρων διά τινων όπών καθέτως διορυσσομέσων, εν αίς τίθεται δυναμίτις. Η βυσσοκόρος καθαρίζει είτα τήν διώρυγα. Ούτω βλέπει τις ότι καθ' όσον προχωρεί ή γέφυρα επί των ελασμάτων, ή τάφρος όρύσσεται κατά τας ώρισμένας διαστάσεις. Ούδεις τρόπος ύπάρχει ισχυρότερος και ταχύτερος τουτου.

Διά του τρόπου τουτου θα προχωρώσιν εις άμφοτέρα τά μέρη τής διώρυγος κατά τρία μέτρα καθ' εκάστην ήτοι εν όλω κατά 6 μέτρα. Προς διάτρησιν του τιτανώδους όροπεδίου θα παρέλθη λοιπόν χρονικόν διάστημα όλίγον τι μείζον του ένός και ήμίσεως έτους. Είπομεν ήδη, ότι προς διόρυξιν των δύο κατά τά στόμια τάφρων άπαιτείται εν έτος· ήτοι εν συνόλω, εάν τά πάντα προβώσιν ως ελπίζεται, άρκοϋσι τρία περίπου έτη προς περάτωσιν τής μεγάλης ταύτης επιχειρήσεως. Και όμως ή καθορισθεΐσα προθεσμία είναι τετραετής! Είναι λοιπόν πλέον ή πιθανόν ότι από του 1886 ή διόρυξ' εσται έτοιμη και ότι τά ύδατα του Αιγαίου ένωθήσονται μετά των ύδάτων του κόλπου τής Αιγίνης.

II.

ΚΑΘΑΡΙΣΤΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΑΙΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.

Η Έλλάς είναι χώρα κατ' έξοχήν ελαιοφόρος και όμως τά ελαιά της διακρίνονται επί τή μεγάλη άκαθαροσία των.

Ἡ φύσις παράγει, ἢ τέχνη καθυστερεῖ. Ἐν τούτοις ὁ τῶν ἐλαίων καθαρισμὸς ἀποτελεῖ ἐν Εὐρώπῃ ἴδιον κλάδον βιομηχανίας, ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ μετὰ βλένης καὶ ἄλλων ὑλῶν συμμιγμένα ἔλαια μετατρέπονται εἰς καθαρῶτατα καὶ προβιβάζονται εἰς τὴν τιμὴν. Διάφοροι μέθοδοι ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ ἐξῆς εἶναι αἱ κυριώτεραι.

Ἐὰν τὰ ἀκάθαρτα ἔλαια ἀφεθῶσιν ἀκίνητα ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐντὸς μεγάλων κάδων καὶ δεξαμενῶν σχηματίζουσι καταστάλαγμα καὶ τὸ ἐπιπολάζον ἔλαιον φαίνεται διαυγέστερον. Τοῦτο γίνεται ἐτι ταχύτερον ἐὰν τὰ ἀκάθαρτα ἔλαια συμμιχθῶσιν μετ' ὀλίγου ὕδατος, ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ γαλακτόχρουν μίγμα, ἐκ τοῦ ὁποίου, ἀφέντος ἡσύχου, ἀποχωρίζεται τὸ ὕδωρ ὁμοῦ μετὰ βλενωδῆ μόρια, ἐνῶ τὸ ἔλαιον καθαρὸν ἐπιπλέει. Ἐὰν τὸ ἔλαιον τοῦτο διωλισθῇ διὰ πυκνοῦ μαλλίνου ὑφάσματος ἐν εἰδει σάκκου κεκαλυμμένου διὰ μικρῶν τμημάτων μελανοκεκαυμένων ὀστέων, τὸ ἔλαιον καθίσταται καθαρῶτατον καὶ διαυγέστατον· γίνεται δὲ καθαρῶτερον ἐτι, ἐὰν τὸ ἀκάθαρτον ἔλαιον ἀναμιχθῇ μετ' ὕδατος, εἰς ὃ προσεμίχθη μικρὰ ποσότης λευκοῦ πηλοῦ τῆς Μήλου λ. χ. καὶ ὀλίγου ἄλατος.

Ἄλλ' αἱ μέθοδοι αὗται ὑπεχώρησαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους εἰς τὴν διὰ τοῦ θεϊκοῦ ὀξέως. Κατ' αὐτὴν 500 λίτραι ἀκαθάρτου ἐλαίου ἀναμιγνύονται μετὰ 10 θεϊκοῦ ὀξέως ἀκράτου, καὶ τὸ μίγμα ἀνακινεῖται ἡμίσειαν ὥραν διὰ ξυλίνης ράβδου. Εἰς τοῦτο τὸ φαιδὸν ἢ μᾶλλον μέλαν μίγμα προστιθένται 130—140 ὕδατος καὶ τὸ μίγμα ἀναταρράσσεται ἐκ νέου. Ἐὰν μετὰ ταῦτα τὸ μίγμα ἀφεθῇ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, τὸ ἔλαιον ἐπιπολάζει ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ὑποκάτω δὲ αὐτοῦ εὐρίσκεται μάζα μέλαινα συνισταμένη ἐκ τῶν ἀπηθρακωμένων μορίων. Διὰ προσεκτικῆς μεταγγίσεως ἀποχωρίζεται τότε τὸ ἔλαιον, τὸ ὁποῖον ἐκ νέου συμμιγνύεται μετ' ὕδατος, καὶ ἀφέντος τοῦ μίγματος ἀποκαθίσταται τὸ ἔλαιον καθαρῶτατον καὶ διαυγέστατον, χρήσιμον πρὸς καυσὶν καὶ βρωσὶν ὡς καὶ δι' ὅλας τὰς σχετικὰς ἀνάγκας τῆς βιωτικῆς.

Δ.

ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΑΡΙΣΤΕΙΑΔΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

(Συνέχεια. 18 φυλλάδιον 410 σελ. 96)

Ἐγχομεν ἀνάγκην πράγματι οἰκονομικῶν μεταρρυθμιστῶν ἐδῶ. Κατὰ τὴν τρίτην δεκαετηρίδα τοῦ παρόντος αἰῶνος ὁ Χούσκισων ἐκήρυξε τὴν ἀρχήν, ὅτι διὰ μικρῶν δασμῶν πληροῦται ταχύτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον τὸ ταμεῖον τῆς ἐπικρατείας, ἢ διδασκαλία δὲ αὕτη κατὰ τὸ 1824 ἐνέπνευσε τὴν ἐλάττωσιν τῶν δασμῶν π. χ. ἐπὶ τῆς ζαχαρέως εἰς τὸ ἤμισυ ἐν Ἀγγλίᾳ. Καὶ τί νομίζετε, κύριοι; Ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν τὸ εἰσόδημα τῆς Ἀγγλικῆς ἐπικρατείας ἀπὸ 420 χιλ. λιρῶν στερλινῶν ἀνέβη εἰς 922 χιλ. Δύναται τις νὰ γαργαλίξηται ἐκ τῆς δόξης ἐνὸς Πῆλ. Διὰ τί, κύριοι, δὲν ἀκολουθεῖτε τὰ μαθήματα καὶ τὴν πρακτικὴν τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός; Ἡμεῖς; ἐδῶ ἀνθρώπον ζητοῦμεν καὶ ἂν δὲν εἶναι πρωτότυπον, ἔστω καὶ ἀντίγραφον, ἂν δι' αὐτοῦ πρόκειται νὰ σωθῇ ἡ Ἑλλάς. Ὁ Πῆλ κατήγγησε τὸν δασμὸν τῶν πρώτων ὑλῶν τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν πρώτων ἐφοδίων τῆς ζωῆς· εἰς τὰ 1842 ἐν Ἀγγλίᾳ ἠλαττώθησαν συλλήβδην τὰ ποσοστὰ τῶν τελωνικῶν δασμῶν ἀντὶ 18 ἑκατομμυρίων εἰς 10 ἑκατομμύρια, καὶ ὅμως ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν αἱ ἀπὸ τῶν τελωνείων εἰσπράξεις τῆς Ἀγγλικῆς ἐπικρατείας ἀνέβησαν εἰς 20 ἑκατομμύρια. Βλέπετε τί σὰς λέγει ἡ ἐπιστήμη, ὅχι ἡ ἀφρημένη ἐπιστήμη, ὡς τὴν κατηγοροῦν, ἀλλ' ἡ πρακτικὴ ἢ ἐφαρμοσμένη ἐπιστήμη. Ἐλαττοῦται τὸ δασμολόγιον, ἐλευθεροῦνται τὰ πλεῖστα φορολογούμενα εἶδη, καὶ τὸ βελάντιον τῆς ἐπικρατείας γίνεται ὀγκωδέστερον! Διὰ τί δὲν ἀκολουθεῖτε τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν;

Ἄ! ὁ ἀνὴρ, ὁ ὁποῖος διευθύνει σήμερον τὰς τύχας τῆς Ἀγγλίας καὶ ὁ ὁποῖος ἐνδέχεται νὰ ἐπηρεάσῃ καὶ τὰς τύχας τὰς Ἑλληνικὰς, ὁ Γλάδστον, ἰδοὺ τί ἔλεγεν ἐνώπιον τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου κατὰ τὸ 1861, εἰσάγων τὸν προϋπολογισμόν: Ὁ ἀριθμὸς τῶν τελωνιζομένων ἀντικειμένων τῷ 1845 ἀνέβαινον εἰς 1052, τῷ 1853 κατέβη εἰς 466, τῷ 1859 εἰς 419, καὶ ἦδη διὰ τῶν προτεινομένων τροποποιήσεων πρόκειται νὰ καταβῇ εἰς 48, δικαιοῦμενα εἰς τρεῖς τάξεις, ἐξ ὧν ἡ πρώτη περιλαμβάνει 15 προϊόντα, τὰ ὁποῖα καὶ μόνα θὰ ἐξακολουθήσουν, καιροῦ προχωροῦντος, νὰ τελωνίζωνται ἐπὶ σκοπῷ δημοσίου εἰσοδήματος. Βλέπετε, κύριοι, ὅτι ἀπὸ τοῦ 1861 ἀπέβλεπεν ὁ Γλάδστον εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν τελωνισμῶν εἰδῶν μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ 15, τὴν δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς αὗτος κατέβη εἰς 10. Εἶναι περίεργον νὰ ἀκούσῃτε τὴν γονιμότητά

ΕΤΟΣ 10 — ΦΥΛ. 111 — ΜΑΙΟΣ 1882.

τῶν 10 τούτων ἀντικειμένων κατὰ τὸ ἔτος 1879. Ὁ καπνὸς 8,589,000 λίρ. στερλίνων, τὰ πνευματώδη ποτὰ 5,376,000, ὁ οἶνος 1,469,000, ἡ Κορινθιακὴ σταφύλι 315,000, ἡ ἄλλη σταφύλι 161,000, ὁ καπρὸς 212,000 κλπ. τὸ ὅλον 20,316,000 λίρ. στερλίνων. Αὐτὰ εἶναι τὸ ἐκ τῶν τελωνείων εισόδημα τῆς Ἀγγλικῆς ἐπικρατείας, ἀκολουθούσης τὸ σύστημα, τὸ ὁποῖον ἔλαβον τὴν τιμὴν καὶ ὑποβάλλω ἐνώπιόν σας, καὶ τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἀληθῆ οικονομικὴν μεταρρύθμισιν. Ἀλλὰ σεῖς προτιμᾶτε καὶ ἐπιφορτίζετε τὴν Ἀκὴν εἰς πᾶσάν του ἀγοράν. Τίς θὰ τὸ πιστεύσῃ! 777 εἶδη τελωνίζετε, τὸ ἡμῖς εἰς πρωτότυπα καὶ τὸ ἡμῖς εἰς ὑποδικιρέσεις αὐτῶν. Συγκρίνατε ὅμως τὸν ἀριθμὸν 777 τῶν παρ' ἡμῖν τελωνιζομένων εἰδῶν πρὸς τὸν ἀριθμὸν 10 τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ ἔπειτα ὁμιλήσατε περὶ ἐπιστήμης.

«Βαρῆς φορολογεῖται ὁ πενόμενος τῆς ἐργασίας Ἀκός. Μὴ τὸν ἐπιβαρύνητε ἔτι μᾶλλον. Ἄν θέλετε καὶ ἦσθε δίκαιοι, ἂν θέλετε καὶ ἦσθε πολιτικοὶ οὐχὶ τῆς σήμερον, ἀλλὰ τῆς αὔριον καὶ μάλιστα τῆς μεθούριον, φορολογήσατε ἀναλόγως τῶν δυνάμεων ἐκάστης κοινωνικῆς τάξεως, ἀλλ' ἀρήσατε τὸν ἐργάτην καὶ θερήσατε τὰ τέκνα του· διὰ ξηροῦ ἄρτου τὰ τρέφει. Μὴ τοῦ φορολογεῖτε τὸν σῖτον, μὴ τοῦ φορολογεῖτε τὸ ἄλευρον. Ἀρήσατε τὸν ἄρτον καὶ τὸ ἔνδυμα τοῦ ἐργατικοῦ, μὴ θυσιάζετε αὐτὸν εἰς τὴν πολυτέλειαν τοῦ πλουσίου. Ἀρήσατε τὰ πρῶτα ἐφόδια τῆς ζωῆς, ἀρήσατε τὰ πρῶτα ἐφόδια τῆς βιομηχανίας, διὰ καὶ γείνη εὐρωστός ἡ Ἑλλάς, διὰ καὶ ἀναπτύξῃ τὸ βιομηχανικὸν της μέλλον. Θὰ ἰδῆτε τότε, ὅτι βαθυηδὸν θὰ εὕρητε μεγαλειτέρους πόρους. Ἀλλὰ, κύριοι, ἐπανκλέγω, ἐστὲ δίκαιοι καὶ πρὸ πάντων προνοητικοί».

22. Μεταξὺ τῶν μεγάλων συζητήσεων τῆς Βουλῆς ἡ ἀφορῶσα εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τραπεζικὴν κατέχει κυριωτάτην θέσιν. Ὑπῆρχον διάφορα ἐλατήρια, ὁμολογημένων καὶ κεκρυμμένων συμφερόντων, τὰ ὁποῖα ἐπληγίζον τὴν οὐσίαν καὶ ἐκάλυπτον τὰς προθέσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ πόνου κορυφάς. Τὸ ἀληθές εἶναι, ὅτι ἡ Ἑθνικὴ Τραπεζικὴ ἠγωνίζετο περὶ ζητήματος ζωῆς ἢ θανάτου. Τὸ προνόμιόν της ἦτο ὑπόδικον ἐνώπιον τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἔθνους. Ἐπρόκειτο καὶ ἀναεωθῆ ἢ καὶ καταργηθῆ, ἢ δὲ Τραπεζικὴ ἠνοιγεν εἰς τὸ Κράτος τὰ ταμεία τῶν χρημάτων

των της καὶ τὰ ταμεία τῶν ὑποσχέσεων της. Ὁ πειρασμὸς ἦτο πολὺς, καὶ ἡ ἀνάγκη ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ζητήματος τῆς ἐπικρατείας ἐπίσης. Ἐδῶ ἐστηρίζοντο αἱ ἐλπίδες τῆς Τραπεζικῆς καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τὰ πικρασκήνικα πυρετώδη κίνησιν τῶν ἀνθρώπων αὐτῆς. Ἐνίκησε. Πρέπει ὅμως καὶ ἐνθυμηθῆναι διὰ πολλὸν καιρὸν τὸ κατηγορητήριον, τὸ ὁποῖον τότε συνέδεσε διὰ παντός τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς πρὸς τὰς ἰδέας ὅλου τοῦ Ἔθνους. Ἀνέπτυξεν τὸν στερεὸν τοῦτον σύνδεσμον κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 24 Νοεμβρίου 1880 ὡς ἐξῆς: «Εἰσέρχουμι, εἶπον πρὸς τὴν Βουλὴν, εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς κεκρυμμένης ἰδέας τοῦ τραπεζικοῦ προνομίου. Εἶναι, κύριοι, ἄρνησις τῆς ἐλευθερίας. Ἐν χώρῳ συνταγματικῇ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὅλοι πρέπει καὶ εἶναι ἴσοι, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὴν πολιτείαν καὶ κατασκευάζη ἄλλους προνομιοῦχους καὶ ἄλλους μὴ προνομιοῦχους. Τὸ προνόμιον αὐτὸ ἐσημακτίσθη, ὅταν δὲν ὑπῆρχε σύνταγμα ἐν Ἑλλάδι· τὸ σύνταγμα εὔρε τὸ προνόμιον καὶ δὲν ἠδύνατο παρὰ καὶ τὸ σεβασθῆ ὡς δικαίωμα κεκτημένον, χωρὶς ὅμως ἐκ τούτου καὶ ἔπεται, ὅτι πρέπει καὶ δικαιωθῆ. Ἀλλὰ τὸ προνόμιον τοῦτο ἀναεωθεῖ εἰς δύο περιπτώσεις, τὰς ὁποίας δύνασθε καὶ λάβητε ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψίν, ἢ μίαν ἀνήκει εἰς τὴν διαχείρησιν τοῦ ὑπουργείου τοῦ Δεκεμβρίου 1861, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς ἐπαναστατικῆς περιόδου, ἣτις ἐκλόνησε τὰ θεμέλια τῆς πατρίδος ἡμῶν, καὶ ἡ δευτέρᾳ ἀναεωθεῖς πρόκειται καὶ γείνη καθ' ἡν ἐποχὴν βαρύτερος ἐθνικός ἀγὼν προετοιμάζεται. Δηλαδὴ τὸ τραπεζικὸν προνόμιον, τὸ ὁποῖον παρίσταται μετὰ τύσης μετριοφροσύνης εἰς τοικύτως στιγμὰς, πράγματι ἔχει εἰς τὰς χεῖρας μάχιαιραν, σὰς τὴν θέτει εἰς τὸν λαϊκὸν καὶ σὰς λέγει: ἢ προνόμιον ἢ λεπτόν».

«Ἀλλὰ, κύριοι, ἔστω, ἢ συνταγματικὴ καὶ πατριωτικὴ θεωρία ἠμπορεῖ καὶ παρέλθῃ ἀπαρκτηρήτος· ἰδοὺ ἔρχεται ἡ οικονομικὴ ἐλευθερία, ἢ ὁποία ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ ἀκουσθῆ ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν, καθ' ἡν τὸ προνόμιον σείει θριαμβικῶς τὴν πανοπλίαν του. Μὴ νομίσητε, ὅτι ἔχω τὴν ματαίαν δοξασίαν, ὅτι δύναμι καὶ σὰς πείσω, ὅταν τὸ τραπεζικὸν ἐγχειρίδιον εἶναι εἰς τὸν λαϊκὸν σας. Ἀλλ' ἔχει δικαίωμα ἀπαράγραπτα ἢ οικονομικὴ ἐλευθερία, καὶ τὰ ἱερά της διπλώματα πρέπει ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ καὶ ἀναπτύχθω. Τί εἶναι τὸ τραπεζικὸν γραμματίον; Εἶναι χρεωστικὴ ὁμολογία

τοῦ ἐκδίδοντος, αὐτὸ καὶ οὐδὲν πλέον. Ἄλλ' ἐνθ' ἡ χρεωστικὴ αὐτῆ ὁμολογία ἀνήκει εἰς τὸ φυσικὸν δίκαιον ἐκάστου νὰ τὴν ὑπογράψῃ καὶ νὰ τὴν ἐκδώσῃ, παρεμβάλλει τὸ μονοπώλιον τοῦ προνομίου καὶ λέγει εἰς τοὺς ἄλλους: μὴ ἐκδίδετε τραπεζικὰ γραμμὰτικα σέϊς, θὰ τὰ ἐκδώσω ἐγώ. Ὅλα τὰ μέσα τὰ δανειστικά ἐπιτρέπονται εἰς ὅλους τοὺς πολίτας ἐκτὸς αὐτοῦ τοῦ μέσου νὰ δανείζωνται δι' ἀνωνύμων χρεωστικῶν ὁμολογιῶν. Πᾶσα ἄλλη οἰκονομικὴ ἐλευθερία, πᾶσα ἄλλη ἐμπορικὴ ἐλευθερία ἀναγκωρίζονται· μόνη ἡ χρηματικὴ πίστις, ἐκείνη, σὺς λέγει τὸ τραπεζικὸν προνόμιον, πρέπει νὰ εἶναι δούλη. Προσβάλλει λοιπὸν τοὺς στοιχειωδέστερους κανόνες τοῦ δικαίου τὸ προνόμιον ὕμῶν.

«Ἄς ἐξετάσωμεν ὅμως, ἐὰν εἶναι τοῦλάχιστον ὠφέλιμον, διότι τὸ κυριώτερον ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ τραπεζικοῦ προνομίου εἶναι τὸ ὠφέλιμον. Τὸ ὠφέλιμον εἶναι λέξις ἐπὶ τοῦ προκειμένου σαρκαστικὴ. Ὁφέλιμον εἰς μόνος ὑποθηματοποιός! εἰς μόνος τέκτων! εἰς μόνος ξενοδόχος! Τοιοῦτο ὠφέλιμον εἶναι εἰς ὑπερβολὴν φοβερὸν. Ὁ συναγωνισμὸς εἶναι τὸ ἀληθὲς ὠφέλιμον εἰς τὰ ἔθνη καὶ ὄχι τὸ προνόμιον. Τὸ προνόμιον εἶναι φόρος, τὸν ὅποιον πληρώνει ἡ ἐργασία εἰς τὴν ἀνηρίκην καὶ εἰς τὴν ἀρπαγὴν. Ἐννοῶ, κύριοι, τὴν τραπεζικὴν ἐλευθερίαν στηριζομένην ἐπὶ τοῦ νόμου. Θέλομεν ὅλοι νὰ συμμορφῶνται μὲ τὸν νόμον. Δικαίῳ ὑπὸ τῆς ἐγγυήσεως τοῦ νόμου νὰ μὴ δύνανται ὅλοι οἱ πιστωτικοὶ συνεταρισμοὶ νὰ ἐκδίδουν τραπεζικὰ γραμμὰτικα; Ἐκαστος τότε θὰ εἶναι ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν τοῦ συναγωνισμοῦ ἐπιρροήν, θὰ ἔχῃ δὲ τὴν πίστιν ἢ ὅποιαν τῷ ἀξίζει. Ἐὰν ἐκδίδη πολλὰ τραπεζικὰ γραμμὰτικα ὑπεράνω τῆς πίστεώς του, θὰ ἐπιστρέψουν ταχέως δι' ἄλλης θύρας εἰς τὰ κιβώτια αὐτοῦ. Δὲν ὑπάρχει ἀσφαλέστερον σύστημα παρὰ τὸ σύστημα τῆς τραπεζικῆς ἐλευθερίας. Αὐτὸ τὸ σύστημα εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐμποδιζόν τὰς ἐμπορικὰς κρίσεις, διότι διὰ τῆς τραπεζικῆς ἐλευθερίας γεμίζουσι τὰ δοχεῖα ὅσον εἶναι κενὰ καὶ ἡ ἰσορροπία ἐρρεχεται κατὰ πόδα.

«Πότε εἶναι καλλίτερον, ὅταν ὑπάρχουν πολλὰ δεξαμενὰ ἵνα ποτίζουσι τοὺς ἀγρούς, ἢ ὅταν ὑπάρχῃ μίαν εἰς τὸ στόμιον τῆς ὁποίας ἴσταται ὁ προνομιούχος διαχειριστής, ἵνα δίδῃ εἰς τὸν μὲν καὶ ἀφαιρῇ ἀπὸ τὸν δέ; Εἰς τὴν ἁρμονικὴν τῆς κοι-

νωνίας ἀνάπτυξιν προτιμότερα αἱ πολλὰ τράπεζαι ἢ ἡ μία. Κάλιον νὰ τρέχουν πολλοὶ τραπεζίται κατόπιν τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἐπιχειρήσεων, παρὰ νὰ ἴστανται αἱ οἰκονομικαὶ δυνάμεις ἐνώπιον ἀκάμπτου τραπεζικῆς ὀλιγαρχίας.

«Σὺς εἶπον τινές, ὅτι ἐν Εὐρώπῃ τὸ τραπεζικὸν προνόμιον βραχυλεύει· εἶναι ψεῦδος. Ἄς ἀρχίσωμεν δι' ὀλίγων ἀριθμῶν ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον αὐτῆς. Ἐν Πορτογαλίᾳ κατὰ τὸ 1858 ὑπῆρχον δύο τράπεζαι, κατὰ τὸ 1875 δὲ 15 μὲ δικαίωμα ἐκδόσεως τραπεζικῶν γραμμὰτικῶν. Ἡ Ἰταλία ἔχει 6 τραπεζας, ἡ Γερμανία 18, ἡ Ἰσπανία 9· ἔχω δὲ τὸ ἄρθρον 9 τοῦ ἀπὸ 25 Ἰανουαρίου 1858 νόμου αὐτῆς, καθ' ὃ αἱ ἰδρυμέναί καὶ ἰδρυθησόμεναί τράπεζαι ἐν τῇ Ἰσπανικῇ χερσονήσῳ δύνανται νὰ ἐκδίδωσι τραπεζικὰ γραμμὰτικα. Ἐκτὸς τῆς ἐν Λονδίῳ μεγάλῃ Ἀγγλικῆς Τραπεζῆς ὑπῆρχον κατὰ τὸ 1875 ἐν τῇ κείρῳ Ἀγγλίᾳ, τὴν ὅποιαν σὺς περιέστησεν ὡς τραπεζικῶς μονορχομένην, 107 τράπεζαι μὲ κυκλοφορίαν τραπεζικῶν γραμμὰτικῶν 91 ἑκτομμυρίων λιρῶν στερλινῶν καὶ 50 τράπεζαι μὲ κυκλοφορίαν τραπεζικῶν γραμμὰτικῶν 62 ἑκτομμυρίων λιρῶν στερλινῶν. Ἐν Ἰρλανδίᾳ 9 τράπεζαι μὲ κυκλοφορίαν τραπεζικῶν γραμμὰτικῶν 160 ἑκτομμυρίων λιρῶν στερλινῶν. Ἐν Σκωτίᾳ 17 τράπεζαι μὲ 800 ὑποκαταστήματα καὶ μὲ κυκλοφορίαν τραπεζικῶν γραμμὰτικῶν 166 ἑκτομμυρίων λιρ. στερλινῶν εἰς 3 ἑκτομμύρια κατόικων. Ἐπὶ ἓνα καὶ ἡμισυ αἰῶνα τὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας τῶν τραπεζῶν λειτουργεῖ ἐν Σκωτίᾳ καὶ ἡ καθὰ ζήμια εἰς ὅλον αὐτὸν τὴν τραπεζικὸν ὄργανισμὸν μόλις ἀναβάλλει εἰς 25 χιλιάδας λίρας στερλινῶν· πόσον μηδενικὴ ζήμια! Εἰς τὴν τραπεζικὴν ταύτην ἐλευθερίαν ἐρείλεται ἡ πρόσθεσις τῆς γεωργίας ἐν Σκωτίᾳ, ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις ἡ βιομηχανικὴ καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀνάπτυξις τῆς ναυπηγίας. Γνωρίζετε τὰ ὠριστάτα τῆς Σκωτίας σκάρη. Καὶ ὅμως ὅλη αὐτὴ ἡ ἀκμὴ εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ τραπεζικοῦ συναγωνισμοῦ, τὸν ὅποιον θέλετε νὰ ἐλαττώσῃτε ἐκ τῆς αἰθούσης ταύτης. Εἴθετε πλείονες, διώξτε τὴν· ἀλλὰ ἐκτὸς ὕμῶν εἶναι καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι εἶναι περισσότεροι ἀπὸ ὑμᾶς, οἱ ὅποιοι τὴν θέλουσι καὶ μίαν ἡμέραν θὰ τὴν καταθώσουν.

Ἐν Ἐλβετίᾳ ὑπῆρχον 35 τράπεζαι κατὰ τὸ 1877 ἐπὶ 2

7|₁₀ εκατομμυρίων κατσίκων. Ἐάν εἶχομεν τὸ αὐτὸ τῆς τραπεζικῆς ἐλευθερίας σύστημα, θὰ ἀνελόγουν 17 τράπεζαι ἐπὶ τοῦ 1 καὶ $\frac{1}{4}$ εκατομμυρίου τῆς Ἑλλάδος, ἀρχιουμένης τῆς Ἐπτανήσου. Ἀκούσατε δέ, κύριοι, ἀριθμούς τινάς, οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς περικιτέρω πληροφορίαν. Ἐν Γενεύῃ 90 χιλιάδες ἄνθρωποι ἔχουν 2 τράπεζας, ἐν Φριβούργῳ 108,000 ἄνθρωποι ἔχουν 6 τράπεζας. Θέλετε καὶ ἐν ὑπόδειγμα μικρῆς Ἑλβετικῆς τραπεζῆς; Εἶναι πολὺ εὐκόλον. Ἡ τράπεζα τῆς Γκρουέρης ἔχει μετοχικὸν κεφάλαιον 508,000 δραχμῶν, μεταλλικὸν ἀποταμίευμα 60,000 τραπεζικὰ γραμμᾶτια 161,000, προεξοφλήσεις 755,000. Ἀλλὰ, κύριοι, αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ δύνανται νὰ τεθοῦν κατὰ μέρος. Θὰ σῶς περὶ κλέσω νὰ συγκρίνητε τὰς τράπεζας τὰς μικρὰς τῆς Ἑλβετικῆς πρὸς τὸν κολοσσὸν τῆς μεγάλης τραπεζῆς τῆς Γαλλικῆς, καὶ θέλετε ἰδεῖ, ὅτι ὁ μικρὸς ἐκεῖνος τραπεζικὸς ὀργανισμὸς ἀτενίζει μετὰ πολλῆς τόλμης τὸν μέγαν. Θὰ θέσω ἀρ' ἐνὸς ὄλας τὰς τράπεζας τοῦ μικροῦ Ἑλβετικοῦ λαοῦ καὶ ἀρ' ἑτέρου τὴν Γαλλικὴν τράπεζαν μὲ ὅλον τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς ὄγκον, καὶ θέλετε ἰδεῖ τὰ πορίσματα, τὰ ὅποια εἶσθε ὑπόχρεοι νὰ συναγάγητε ἐκ τῆς συγκρίσεως ταύτης. Πρόκειται περὶ τοῦ ἔτους 1878. Μετοχικὸν κεφάλαιον τῶν Ἑλβετικῶν τραπεζῶν 123 εκατομμύρια, μετοχικὸν κεφάλαιον τῆς Γαλλικῆς τραπεζῆς 182 εκατομμύρια. Προεξοφλήσεις τῶν Ἑλβετικῶν τραπεζῶν 1,100 εκατομμύρια· προεξοφλήσεις τῆς Γαλλικῆς Τραπεζῆς 7,606 εκατομμύρια· δηλαδή ὁ μικρὸς Ἑλβετικὸς λαὸς ἔχει τὸ 7ον τῶν προεξοφλήσεων τῆς μεγάλης Γαλλίας. Γενικὴ κίνησις τῶν Ἑλβετικῶν τραπεζῶν 11,181 εκατομμύρια· τῆς Γαλλικῆς τραπεζῆς 42,275 εκατομμύρια· δηλαδή ἡ Ἑλβετικὴ κίνησις ἀποτελεῖ τὸ $\frac{1}{4}$ τῆς Γαλλικῆς. Νομίζω, ὅτι εἶναι περιττὸν νὰ ὑπομνήσω εἰς τὴν Βουλὴν, ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς μὲν Ἑλβετικῆς εἶναι 2 $\frac{7}{10}$ εκατομμύρια, τῆς δὲ Γαλλίας 37 $\frac{1}{10}$ εκατομμύρια. Αὕτη εἶναι σύγκρισις εἰς τὴν πρακτικὴν τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας, ἀξίω, νομίζω, νὰ ἐγκύστη κἄπως τὴν βιβλίον μελέτην τοῦ Κοινοβουλίου.

Ἄλλὰ ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν διὰ τῆς δικνοίξας πέραν ἔτι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὴν περὶλημένην. Εἰς τὰς Ἠνωμένους Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ὁ-

πῆρχε κατὰ τὸ 1791 μία προνομιοῦχος τράπεζα διὰ 20 ἔτη. Κατὰ τὸ 1817 ἐσχηματίσθη ἄλλη ἐπὶ εἴκοσι πάλιν ἔτη ἡ τράπεζα αὕτη ἔζησε μέχρι τοῦ 1836. Ἐκτοτε τὸ προνόμιον κατέπεσε καὶ δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ ἐγερθῆ. Κατέπεσε δὲ καὶ χάριν τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας καὶ χάριν τοῦ συντάγματος καὶ χάριν πολιτικῶν τινῶν ἐνοιῶν, τὰς ὁποίας θέλετε λάβει τὴν κλοσύνην νὰ ἀκούσῃτε μετ' ἄλλων. Ἐκτοτε ἀπὸ τοῦ 1836 δύνανται νὰ δικιωθῆ ἡ τραπεζικὴ οἰκονομία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν εἰς δύο περιόδους. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον ἡ ὁποία ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 1836 καὶ τελειώνει εἰς τὴν 1863, ἡ ἐλευθερία τῶν τραπεζῶν ἐπηρεάζετο ἐπὶ τοῦ ἐξῆς μηχανισμοῦ. Ἐκείνη Πολιτεία ἐδίδο τὴν δικίωμιν τῆς ἰδρύσεως τῶν τραπεζῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς· αἱ ἐλιγώτεροι Πολιτεῖαι ἀπῆρτον διὰ πᾶσαν σύστασιν τραπεζῆς νόμον εἰδικόν· αἱ πλείοτεροι εἶχον ἕνα νόμον διὰ τὴν σύστασιν ὅλων. Ἀκούσατε, κύριοι, τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν Ἀμερικῇ τραπεζῶν κατὰ τὴν πρώτην ταύτην περίοδον: 861 τράπεζαι ὑπῆρχον κατὰ τὸ 1851 καὶ 1601 τράπεζαι κατὰ τὸ 1861. Τελειώνει ἡ πρώτη περίοδος τῆς τραπεζικῆς ἐλευθερίας καὶ ἄρχεται ἡ δευτέρα ἀπὸ τοῦ 1863 μέχρι σήμερον. Ἡ Ὁμοσπονδία ἠθέλησε νὰ τακτοποιήσῃ γενικῶς τὸ ζήτημα τῆς τραπεζικῆς ἐλευθερίας καὶ κατήρτισεν ἕνα νόμον δι' ὅλας τὰς Πολιτείας τὰς ὁμοσπονδικὰς. Κατὰ τὴν 25 Φεβρουαρίου 1863 ἐξεδόθη ὁ ἰσχύων σήμερον νόμος περὶ ἐλευθερίας τραπεζῶν· καὶ αἱ μὲν παλαιαὶ τράπεζαι διατηρήθησαν μέχρι οὗτοι αὐταὶ μόναι ἐγκαταλείψουσι τὸ στάδιον τῆς ἰδικιτέρας ἐνεργείας των, ἄλλαι δὲ ὀργανίσθησαν ὀνομαζόμεναι Ἐθνικαί. 66 τράπεζαι τὸ 1863 ἀμέσως ἐσχηματίσθησαν καὶ 2,899 μεταβῶνται κατὰ τὸ 1876. Εἶναι περίεργον φαινόμενον, ἐάν συγκρίνητε τὴν πρῶτον τῶν τραπεζῶν τούτων μεταξὺ τῆς πρώτης δεκαετίας, λαμβάνοντες ὡς βῆσιν τὸ πρῶτον ἔτος 1863 καὶ τὸ ἔτος 1873. Μετοχικὸν κατὰ τὸ 1863 κεφάλαιον 7 καὶ $\frac{1}{10}$ εκατομμύρια δολλαρίων, καὶ 491 εκατομμύρια δολλάρια τῷ 1873. Χρητοφυλάκιον 7 καὶ $\frac{1}{10}$ εκατομμύρια τῷ 1863, καὶ 944 $\frac{2}{10}$ εκατομμύρια τῷ 1873. Πρακτικὴ 8 καὶ $\frac{4}{10}$ εκατομμύρια τῷ 1863, καὶ 622 καὶ $\frac{3}{10}$ εκατομμύρια τῷ 1873. Κυκλοφοροῦσα τραπεζικὰ γραμμᾶτια

45 $\frac{2}{10}$ εκατομμύρια τῷ 1863, καὶ 339 εκατομμύρια τῷ 1873. Αὐτοὶ εἶναι, κύριοι, ἀριθμοὶ σπανίως εὐγλωττίαι.

« Ἄλλ' ἐπειδὴ πρόκειται νὰ ἀποφασίσθητε περὶ τοῦ προνομίου, ἀκούσατε ἐπὶ ποίων βάσεων στηρίζεται ἡ πρακτικὴ τῆς μεγάλης Δημοκρατίας. Εἰς πᾶσαν πόλιν ἔχουσιν πληθυσμὸν ἄνω τῶν 50,000 ἀνθρώπων δύναται νὰ σχηματισθῆ τράπεζα ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἔχη κεφάλαιον 200,000 δολλαρίων. Εἰς πόλεις μικροτέρας ἄνω τῶν 6 χιλ. ἀνθρώπων ἀρκεῖ πρὸς σύστασιν τραπεζῆς κεφάλαιον 100,000 δολλαρίων. Καὶ εἰς τὰς μικροτέρας πόλεις τὰς ἐχούσας ὀλιγωτέρους τῶν 6 χιλ. κατοίκων, ἀρκεῖ κεφάλαιον 50,000 δολλαρίων. Δεύτερον ἡ ὁμοσπονδικὴ κυβέρνησις ἐκδίδει τραπεζικὰ γραμμάτια, τὰ ὅποια κυκλοφοροῦν εἰς ὅλην τὴν χώραν· εἶναι ὁμοιόμορφα καὶ ἔχουσι τόπον ἰδιαιτέρον, διὰ νὰ τίθηται ἡ ὑπογραφή καὶ τὰ λοιπὰ σημεῖα ἐκάστης τραπεζῆς. Πᾶσα δὲ τράπεζα λαμβάνει ἐκ τῆς κυβερνήσεως τὰ τραπεζικὰ γραμμάτια, τὰ ὅποια θέλει, ἀφοῦ προηγουμένως καταθέσει εἰς τὸ ταμεῖον τῆς κυβερνήσεως ἴσης ἀξίας χρεώγραφα δημόσια λογίζόμενα εἰς τιμὴν ἐλάχιστον τῆς τρεχούσης κατὰ 10 τοῖς $\frac{0}{10}$. Τοιοῦτοτρόπως τὰ τραπεζικὰ γραμμάτια τίθενται εἰς κυκλοφορίαν καὶ δὲν ἔχουν ἄλλην ἀσφάλειαν παρὰ τὸ ἐνεργητικὸν τῆς κυκλοφορούσης αὐτῆς τραπεζῆς, τὰ χρεώγραφα τὰ ὅποια αὕτη ἔχει καταθέσει εἰς τὸ κεντρικὸν ταμεῖον, καὶ μεταλλικὸν ἀποταμίευμα 15 τοῖς $\frac{0}{10}$. Αὐτός, κύριοι, εἶναι ὁ τραπεζικὸς ὀργανισμὸς, ὁ ὁποῖος ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ χρονονομίσματος, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις, λειτουργεῖ ἐκεῖ. Εἶδατε τὴν τακτικὴν λαὸν ἀξίων κατὰ πάντα λόγον τῆς ὑπολήψεώς σας. Ἄς ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὴν πρακτικὴν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς.

« Ἡ πρακτικὴ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς δύναται νὰ μελετηθῆ ὑπὸ πολλὰς καὶ διαφόρους ἐπόψεις· ἀλλὰ δὲν ἔχω σκοπὸν βεβηχίως νὰ εἰσέλθω εἰς λεπτομερείας. Ἐν πρώτοις περὶ τὰς ἡ καταπίσεις τῶν μικρῶν κτηματιῶν· ἐὰν τὸ κτήμα, τὸ ὁποῖον δίδεται εἰς ὑποθήκην, εἶναι μικροτέρας ἀξίας τῶν 1,000 δραχμῶν, δὲν δικαιοῦται ὁ ἀτυχῆς κύριός του νὰ προσφύγῃ δι' ἀνακοπῆς εἰς τὰ δικαστήρια. Δεύτερον σύμπτωμα, ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως δύναται ἡ Τράπεζα τὸ κτήμα τοῦ ὀφειλέτου νὰ λάβῃ διὰ μεσεγγυούχου εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς. Ἐνῶ πᾶς ἔ-

τερος δανειστής δὲν δύναται νὰ θέσῃ χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἐνυποθήκου κτήματος, πρὶν ἐπέλθῃ ἡ κατάσχεσις, ἡ Τράπεζα ἐπιλαμβάνεται διὰ τινος τεχνικῆς ἐπ' ἀναφορᾷ διαδικασίας τοῦ ἀλλοτρίου κτήματος καὶ πνίγει τὸν ὁποῖον ἀνέλαθε νὰ σώσῃ ὀφειλέτην. Τρίτον, ἡ ἐκτέλεσις, ἣτις δίδεται εἰς τοὺς λοιποὺς δανειστάς, εἶναι μικρὰ, πολυχρόνιος καὶ δυσχερής· διὰ τὴν Ἑθνικὴν δὲ Τράπεζαν ἡ ἐκτέλεσις εἶναι περιβεβλημένη μὲ ταχύτητα, ἣτις δίδει προνόμιον δυσυπολογίστου ἀξίας κατὰ τῶν λοιπῶν δανειστῶν. « Ὅλοι ἔχουν δίκαις εἰς τὰ δικαστήρια, ἀλλ' ἡ Τράπεζα πρέπει νὰ ἔχη δίκαις αἰ ὅποια δέον νὰ προτιμῶνται, ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν δυνάμει τοῦ νόμου. « Ὅλοι ἔχουν νὰ λάβουν τόκους, ἀλλ' οἱ τόκοι τῆς Τραπεζῆς πρέπει νὰ ἐπιτοκίζωνται ἄνευ οὐδεμιᾶς μηνύσεως πρὸς τὸν ὀφειλέτην. Ἀφίνω τὰς λοιπὰς λεπτομερείας τῆς νομικῆς ἐπόψεως τοῦ τραπεζικοῦ προνομίου καὶ ἐρχομαι εἰς τὴν διαχείρισιν αὐτοῦ.

« Ἐὰν γραμμάτια τῆς τραπεζῆς, τὰ εἰς κυκλοφορίαν, ἦσαν 7 1)2 εκατομμύρια τὸ 1858, μετὰ 10 ἔτη τῷ 1868 ἦσαν 22 εκατομμύρια, μετ' ἄλλα δέκα ἔτη ἔφθασαν τὰ 60 εκατομμύρια τῷ 1878. Εἶναι ἀριθμοὶ αὐτοὶ, οἱ ὅποιοι δὲν πρέπει νὰ μείνουν ἀπρακτῆρητοι. Ἡ γλῶσση τῶν τραπεζικῶν μερισμάτων ἔρχεται εὐθὺς κατόπιν. Ἐπὶ ἐκάστης μετοχῆς τῷ 1858 δρ. 94, τῷ 1868 δρχ. 157, τῷ 1878 δρχ. 230. Βλέπετε ὅποια ἄλλακα κάμνουν τὰ μερίσματα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς! Ἀναφέρω ταῦτα, διότι ἔχει πολλὴν εἰς αὐτὰ ἐπιρροὴν τὸ προνόμιον τῶν τραπεζικῶν γραμματίων. Δὲν πρόκειται περὶ ἀκαδημαϊκῆς συζητήσεως, ἀλλὰ περὶ πρακτικῆς· σεῖς δὲ συνδυάσατε τὸ ὅλον. Τρέχουσα ἀξία τῆς μετοχῆς τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς 1,000 δραχμῶν τῷ 1843, τρισχίλιαι τῷ 1873. Ἀλλὰ, κύριοι, μεταβήτε εἰς τὴν Γαλλίαν· χίλια φράγκα ἡ μετοχὴ ἡ Γαλλικὴ εἰς τὰ 1800, τρεῖς χιλιάδες εἰς τὰ 1863. Δηλαδή ἡ ἀξία τῶν μετοχῶν τῆς Ἑλληνικῆς Τραπεζῆς διὰ τοῦ προνομίου εἰς τριάκοντα ἔτη ἐτριπλασιάσθη, ἐνῶ ἐδέησε νὰ παρέλθωσιν ἐξήκοντα ἔτη, ἵνα τριπλασιασθῇ ἡ ἀξία τῶν μετοχῶν τῆς Γαλλικῆς. Ὅποῖον εἶναι αὐτὸ τὸ προνόμιον ἐν Ἑλλάδι, διὰ νὰ κατορθώη τοιαῦτα; Ὁ τόκος τῆς Τραπεζῆς εἶναι ὀκτώ καὶ ἐπτὰ τοῖς $\frac{0}{10}$, ἀλλ' ἰσοδυναμεῖ οὐχὶ πρὸς 30 τοῖς $\frac{0}{10}$, ὡς εἶπέ τις, ἀλλὰ πρὸς 60! Λάθετε τὸ ἐν ἔτει 1878 μεταλλικὸν τῆς Ἑθνι-

κῆς Τραπεζῆς καὶ τὰ τραπεζικὰ γράμματα αὐτῆς κατὰ τὸν ἰσολογισμόν τῆς 31 Δεκεμβρίου· 7 ἑκκατομμύρια μεταλλικὸν καὶ 60 ἑκκατομμύρια τραπεζικὰ γράμματα. Ἄν ἡ Τράπεζα ἐδάνειζε μόνον τὸ μεταλλικὸν τῆς πρὸς 8 τοῖς 0/0, θὰ ἐλάμβανεν ἓν ποσὸν ἀνάλογον, ἔστω καὶ πρὸς 10 τοῖς 0/0. Διότι πρέπει νὰ πῶσῃ τις εἰς χεῖρας τοκογλύφου, νὰ μὴ ἔχη ἐντελῶς πίστιν, διὰ νὰ μὴ εὖρη χρήματα εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν μὲ 7 καὶ 8 τοῖς 0/0. Ὡστε, ἂν ἡ Τράπεζα διέθετε μόνον τὸ μεταλλικὸν τῆς, θὰ εἶχε τὸν δίκαιον εἰς αὐτὸ τόκον καὶ οὐδὲν πλέον. Ἀλλὰ τὸ μεταλλικὸν πρὸς τὰ εἰς κυκλοφορίαν γράμματα εἶναι ὡς ἓν πρὸς ἑκτὸ· ἡ Τράπεζα δίδει ἓν καὶ δανείζει ἑκτὸ. Ὡστε ἂν πολλαπλασιασθῆτε τὸν τόκον 7 ἐπὶ 8, ἰδοὺ ὅτι λαμβάνει ἡ Τράπεζα 56 καὶ 60 τοῖς 0/0. Ὁφελεῖται λοιπὸν ἡ Τράπεζα διὰ τοῦ προνομίου οὐχὶ διπλασίως ἢ τριπλασίως, ἀλλὰ ὀκταπλασίως! Καὶ ἂν ἀρχειρέσθῃτε τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν, πάντοτε μένει ὑπερκερῶν σκανδαλωδῶς εἰς κέρπων ποσόν. Ὅσον καὶ ἂν ἐλαττώσῃτε τοὺς ἀριθμούς, δὲν θὰ ρθῆσθῃτε ποτὲ εἰς τὴν οὐρανὸν θὰ ἦσθε πάντοτε εἰς τὸ στήθος, εἰς τοὺς μηρούς αὐτοῦ τοῦ πυχέου ἀμνοῦ, ὅστις καλεῖται τραπεζικὸν προνόμιον.

Ἄ"Εργομαι εἰς τὰ ἔξοδα τῆς διαχειρίσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, καὶ εἰς αὐτὰ ἐφιστῶ τὴν προσοχὴν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, διότι μεθ' ὅλης τῆς κατακραυγᾶς, τῆς ὀποιᾶς συνήθως ἔχομεν κατὰ τῶν ὑπουργείων τῆς Ἑλλάδος, πρέπει νὰ ἀκούσῃτε ταῦτα καὶ μίαν δικαιοσύνης φωνήν. Θὰ λάβω ὡς βῆσιν τὸ ἔτος 1872, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ Τράπεζα, διὰ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς μετόχους αὐτῆς καθαρὸν κέρδος 3,259,640 δραχμ. ἐδαπάνησεν οὐδὲν ὀλιγώτερον 1,784,793 εἰς διαχειρίσεις, ἐγκαταστάσεις, καταβολὰς, συντάξεις καὶ ἀμοιβάς. Ἡ δὲ ἐπικράτεια, διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἓν ποσὸν 31,860,342 δραχμῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἐδαπάνησεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ εἰς τὴν ἐπιστάσιν, βεβήκωσιν καὶ ἐσπραξίν τῶν φόρων δραχμ. 3,885,015· δηλαδὴ τὰ ἔξοδα τῆς διαχειρίσεως τῆς Τραπεζῆς τῆς προνομιούχου εἶναι πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν ἐσόδων αὐτῆς, ἐνῶ τὰ ἔξοδα τῆς διαχειρίσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους εἶναι ἐλάχιστον καὶ

αὐτοῦ τοῦ ὀγδόου. Ἰδοὺ, κύριοι, ποῦ ἀπολήγει τὸ προνόμιον.

Κεχαγιᾶς. Αὐτὰ εἶναι μῦθοι.

Οἰκονόμος. Σὺς λέγω, ὅτι, μολονότι ἔχετε ἐκ τῶν προτέρων βεβήκωσιν τὴν περικοπὴν τῆς συμβάσεώς σας, θὰ ἰδῆτε ὅτι ἐπὶ τέλους αὕτη θὰ γείνη ῥάκος.

Κεχαγιᾶς. Δικτὶ, διότι τὸ λέγεις σύ;

Οἰκονόμος. Διότι τὸ λέγει ὁ Λόγος. Ἄς εἰσέλθωμεν, κύριοι, εἰς τὸ θερμότερον μέρος τῆς ὀμιλίης, διότι περητῆρησα, ὅτι ὁ κ. βουλευτὴς ἐνόησε ποῦ ἔχει ὁ ἀγών. Δὲν ἤξεύρω ἂν μόνος μου τὸν διεξάγω.

Μποῦτος. Δὲν εἴσθε μόνος, ἔχετε πολλοὺς μαζῆ σας.

Τινές. Τοὺς πλείστους.

Οἰκονόμος. Καὶ ἂν ποτε ἤμην μόνος ἐδῶ, ἔχω τὴν ποίθησιν, ὅτι εἶμαι μὲ πολλοὺς ἔξω.

Τινές. Δὲν εἶσαι μόνος· ὄχι.

Οἰκονόμος. Λοιπὸν θὰ διακρίσω τὴν ἐξέτασιν τοῦ τραπεζικοῦ προνομίου εἰς δύο κυρίας ἐπόψεις. Ἡ οἰκονομικὴ σημασία τοῦ τραπεζικοῦ τῆς Ἑλλάδος προνομίου εἶναι ἡ ἄκρα δυσχερῆσις τῶν μισθῶν. Ἐνῶ κύριοι, ὁ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως, τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα τοῦ Κράτους, μόλις ἔχουν ἓν πενιχρὸν μισθάριον, ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα κατορθώνει ἐνκαυσίου ἀποδοχῆς 70 χιλ. δραχμῶν. Οἱ ἄνθρωποι τῆς Τραπεζῆς ἐσχημάτισαν διὰ τοῦ προνομίου κολοσσικὰς περιουσίας, ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐντίμου ἐργασίας ἀποθνήσκουσιν ἐπὶ τῆς ψάθης τοῦ πένητος. Ποτὲ δὲν ἐγένετο ἐξέλεξις ἀληθῆς εἰς τὰ ταμεῖα τῆς Τραπεζῆς. Πάντοτε ὑπῆρξαν εἰκονικαί, διότι συναθροίζουσι πληρεξουσίου εἰς πρόσωπα συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ κατασκευάζουσι ταχυτάς συνελεύσεις, ἐνώπιον τῶν ὁποίων τὸ ἔσχατον τῶν δημοτικῶν συμβουλίων δὲν καταδέχεται νὰ παραβληθῇ. Ἐπικρατεῖ ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ καταστήματος ναπωτισμὸς τοῦ χειροτέρου εἴδους· εἶναι ὅλοι τῆς αὐτῆς ζύμης ἐκεῖ, ἐξᾶδελφοί, συντοπίται. (Ἰλαρότης). Κατηγορεῖτε τὰς κυβερνήσεις, ὅτι ἐνεργοῦν ρουσφέτι· δὲν ὑπάρχουν, κύριοι, μεγαλείτερη ρουσφέτι ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια κατασκευάζονται ἐντὸς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. (Εὖγε, εὖγε). Καίονται τὰ πλάκια τῆς γραμμῆς· ἀλλ' ἀφοῦ τὰ σφραγίσῃ ἡ ἀμφιβολία. Ὑπάρχουσι, κύριοι, ὑποπτεῖ κοινὸν ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων, τὰ

ὅποια ὑπὸ δικαστοὺς περικλαχθῆς πλησιάζουν κατ' ἔτος τὸ τέταρτον τοῦ ἑκατομμυρίου. Αὐτὰ εἶναι μῦθοι; Ἄλλ' εἶναι μῦθοι ἀριθμητικοί.

«Αὐτὴ εἶναι, κύριοι, ἡ ἐσωτερικὴ ἢ διαχειριστικὴ ἔποψις τοῦ τραπεζικοῦ προνομίου. Ἐν ὀλίγοις περιέχει πολλὰ δι' ὅλους. Ἐρχομαι ὁμως εἰς τὴν πολιτικὴν ἔποψιν, ἢ ὅποια ἐχρησίμευσε πολὺ ἐν Ἀμερικῇ διὰ νὰ πέσουν δικδοχικῶς τὰ δύο προνόμια, περὶ τῶν ὁποίων ἐν ἀρχῇ σὰς ὠμίλησα. Δὲν εἶναι, κύριοι, μυστήριον δι' ἡμᾶς εἰδῶ, ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐννοεῖ νὰ ἐπιδρῆ ἐπὶ τῶν μεγάλων ἀξιομαμάτων τῆς ἐπικρατείας, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν μικρῶν. Ἄν θέλετε, κύριοι, νὰ ἦσθε εὐκρινεῖς, πρέπει νὰ ὁμολογήσῃτε, ριπτομένης μιᾶς σκηνῆς διὰ νὰ μὴ ἀκούῃ ὁ συναθροισμένος ἐκεῖ ἐπάνω λαός, (χρημητῆ τῆ φωνῆ) ὅτι καὶ τοῦ Τραπεζικοῦ κόμματος ὁ πυρὴν εἶναι ἡ Τράπεζα. (μεγαλοφώνως) Δύνκθε νὰ τὸ ἀρνηθῆτε ποτὲ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κατέστησε τὴν πολιτικὴν, τραπεζικὴν πολιτικὴν; Διότι, ὅταν, κύριοι, ἦται ἄνθρωπος, ὅστις ἀξιοῖ νὰ ἦσαι ἡγέτης μιᾶς ἐντίμου μεριδος τῆς Βουλῆς, καὶ πρὸ ὀλίγων μηνῶν μᾶς εἶπεσθε ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλη πολιτικὴ παρὰ ἡ τραπεζικὴ, μὴ ἀρνηθῆς ποτὲ εἰς ἡμᾶς, ὅτι ὁ τραπεζικὸς πυρὴν εἶναι πολὺ πλοῦτος. Καὶ δύνκθε, κύριοι, σεῖς οἱ κατηγορούμενοι βουλευταί, δύνκθε νὰ γνωρίζητε, ὅτι πολὺ περισσοτέρους μεγάλους ὑπεκλήλους διώρισεν ἡ Τράπεζα, παρ' ὅλοι σεῖς ὁμοῦ μικροῦς. (Μάλιστα) εὐγε, εὐγε). Ἐγὼ τοῦλάχιστον σὰς ἀπολύω.

«Ἡ πολιτικὴ ἔποψις τῆς Τραπεζῆς περιλαμβάνει βεβαίως πολλὰ μυστήρια. Δὲν ἔχω σκοπὸν νὰ εἰσέλθω εἰς σκανδαλώδεις ἀποκαλύψεις. Ἀλλὰ μίαν ἐκ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας δὲν δύνκμι νὰ ἀπορύγω. Θὰ ἐκπληρώσω χρέος συνειδήσεως. Ἀκούσατε, κύριοι, δημόσιον ἔγγραφον, τὸ ὅποσον ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν πρέπει νὰ τὸ ἠξέυρη' εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. 2170, χρονολογεῖται ἀπὸ 11 Μαΐου 1878 καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸν Εἰσαγγελεῖα τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐρετῶν (ἀναγινώσκει):

Πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ἐργασίων.

«Ἐκ τῆς χθεςινῆς ἐνώπιον τοῦ Κκοινοβουλίου Ἀθηνῶν δίκης, καθῆκον θεωρῶ, ἵνα ἐπιστήσω τὴν κυβερνητικὴν προσοχὴν ἐπὶ θέματος, τὸ ὅποσον κέκτηται σπουδαιότατον διὰ τὴν

χώρον διαφέρειν. Προκειμένου περὶ μονομαχίας, καθ' ἣν συνέτρεχον πλεῖστα στοιχεῖα δολοφονικὰ, περετήρησα πρὸ ἡμερῶν σημεῖα συστηματοικῆς τινος ἐπιχειρήσεως εἰς ἀθώωσιν τοῦ κατηγορουμένου.

«Ἀλλεπάλληλοι πληροφοροὶ διεφώτισαν τὴν πηγὴν τῆς ἐνεργείας. Ἡ ὄθησις ἐδίδετο ἐκ τοῦ κακαστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀπὸ πικτοίων ἐλακτηρίων, ὑπεκλήλων, μισθωτῶν καὶ πελατῶν. Ἐφαίνεται, ὅτι τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν εἶχε καταλάβει κίνησίς τις περὶ τὴν ὀρκωτὴν δικαιοσύνην, ὡς ἂν εἰ ἐπρόκειτο νὰ μετατεθῆ τὸ περὶ τιμὴν τοῦ συνακλόγγματος ρυθιστὸν κέντρον ἐκάστης πιστωτικῆς ἀγορᾶς εἰς τὸ Κκοινοβουλίου. Συγχρόνως περετήρησα, ὅτι καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν οἱ τραπεζικοὶ ἔνομοι ἐτέθησαν εἰς εἶδος τι ταχυδρομικῆς δοκιμασίας, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὁποίας τινὲς ἐξ αὐτῶν διὰ νυκτὸς ἐκ μικρῶν ἀποστάσεων ἐφθασαν κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς δικασίμου. Τὴν ὥραν καθ' ἣν γάρω, ἀκούω δύο ἀνεκροῦς τακτικῶν ἐνόρκων, λαθόντων ἐν τῇ δίκῃ μέρος καὶ αἰτούντων, μόλις ἤρχισεν τὸ Κκοινοβουλίου, ἀδειαῖν ἐπιστροφῆς εἰς τὰ ἴδια, διότι ἀρῆκον ἐκεῖ κατεπειγούσας ὑποθέσεις.

«Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δίκης, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ἀνάγεται εἰς τὰξιν ἰδεῶν ἀλλοτρίων πρὸς τὸ θέμα' καὶ ἂν δὲ κατὰ τοῦτο περεδιάθη εἰδικὴ τις διάταξις τοῦ ποινικοῦ νόμου, δὲν θέλει καθυστερήσει ἢ ἀναγκασίαι ἐρευναί. Ὅ,τι ὁμως ἐνδιαφέρει νῦν, εἶναι ἡ ἐπίσημος βεβαίωσις τοῦ ἀποκαλυφθέντος σκανδαλοῦ, καθ' ὃ ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα μετὰ τὸλμης ἀνηκούστου ἀντεπεξῆλθε κατὰ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Κράτους. Ὑπολαμβάνων δὲ ὡς δεινότατον σύμπτωμα τὴν τοιαύτην ἀπὸ τῶν κκοινοκῶν ἐργασίων τῆς χρηματιστικῆς περέκκλισην, ἣτις ἐκ πείρας γινώσκω, ὅτι δύνκται νὰ κακαστῆ καὶ αὐτῆς τῆς ὑψηλοτέρης πολιτικῆς μάλλον δυσκαταγώνιστος, αἰσθάνομαι, ὅτι σημαντικωτάτην περέχω ἐκδούλευσιν εἰς τοὺς ἀνωτέρους τῆς πολιτείας σκοπούς, ἐπιταλούμενος τὴν ἀπὸ τῶν ἐκτεθέντων δεδομένων ἀνωτέρων ἐπιτήρησιν τῆς διαχειρίσεως τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν τελευταίων ἐργασίων αὐτῆς δύνκται ἐγγύθεν ἢ πύρρωθεν νὰ ἔχη σχέσιν πρὸς εὐνοικὴν τινὰ δικαιοσύνην προσωπικῶν ὑπηρεσιῶν, ἀποθλαπονοσῶν τὸ προκειμένον τραπεζο-δικαστικὸν ἄρμα.

«Τοιαύτη τις ἔννοια ἐπιτηρήσεως οὐ μόνον ἀνάγκηται πρὸς τὰ καθόλου δικαιοκώμματα τῆς Κυβερνήσεως (ἰδ. ἄρθρον 79 τοῦ καταστατικοῦ νόμου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἄρθρον 29 καὶ 58 τοῦ κεφαλαίου Β' τοῦ ἀπὸ 5 Δεκεμβρίου 1845 νόμου, § 66 Banque τοῦ Dalloz, § 471 Société τοῦ Troplong καὶ τοὺς Melepeyreet Jourdain), ἀλλὰ δύναται, ἐγκαίρως ἐνεργουμένη, νὰ σώσῃ τὴν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν ἀπὸ τοιούτων πρακτικῶν κινδυνευμένων ἀναμίξεων τῆς πιστωτικῆς εἰς τὴν δικαστικὴν, προφυλάττουσα τὴν τραπεζικὴν οἰκονομίαν ἀπὸ τῶν πειρασμῶν τῆς ἀντιδράσεως, τοὺς ὁποίους τὸ μέλλον δύναται νὰ κυφορήσῃ ἔν τε τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει καὶ ἐν τοῖς κυριωτέροις ὅροις τῆς προόδου τοῦ μεγάλου τῆς χώρας τραπεζικοῦ καθιδρύματος.

Μία φωνή. Ποῖος ἦτο τότε Εἰσκηγελεύς;

Οἰκονόμος. Ἐγώ.

Δημητριάδης. Ποῖος ἦτο Ὑπουργός;

Οἰκονόμος. Δὲν γνωρίζω ποῖος ἦτο Ὑπουργός· τὸ ὑπουργεῖον γνωρίζω.

Δραγούμης. Τί ἔκαμεν ἡ δικαιοσύνη ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου; διότι ἄλλως ὑπάρχει συκοφαντία.

Οἰκονόμος. Δὲν εἶναι κενεὶς ἐδῶ, ὁ ὁποῖος νὰ παραδεχθῆ, ὅτι ἀπὸ αὐτὸ τὸ στόμα δύναται νὰ ἐξέλθῃ συκοφαντία. — Ἐθέσκαμεν, κύριοι, τὴν χεῖρα εἰς πολλὰς πληγὰς τοῦ ὑποδίκου προνομίου. Τοιαῦτα πάντοτε ὑπῆρξαν τὰ προνόμια, καὶ τοιαῦτα αἱ καταχρήσεις. Δὲν δύνασθε νὰ παραδεχθῆτε ποτέ, ἀφοῦ οἱ ἐπίσκοποι ἀμαρτάνουν, ὅτι οἱ τραπεζίται θὰ μένουν ἀνακμήρητοι. (Ἰλαρότης). Δύνανται νὰ πειραχθῶσι τινές; ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἤλθον ἐδῶ, διὰ νὰ περιποιηθῶ οὐδένα. Ἐγὼ νομίζω, ὅτι εἴμεθα ἐδῶ, διὰ νὰ ὀρθοτομῶμεν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Δυνατὸν νὰ πάθῃ συμφέρον τι ἀπόκριρον; μήπως ἐγὼ εἶμι ὑπόχρεως νὰ θεραπεύσω τὰ ἀπόκριρα συμφέροντά τινος; Δυνατὸν νὰ στενοχωρῶνται προσωπικῶς τινες φιλικί; μήπως ἐγὼ θέλω νὰ μάθω τὸ ἰδιαιτέρον ἐλαττήριον αὐτῶν; Διὰ τοῦτο ἔλθον τὸ μέτρον νὰ ὀμιλῶ περὶ ἀληθείας, καὶ περὶ οὐδενὸς ἄλλου.

«Κρατήσατε ὑψηλὰ τὴν θέσιν σας διὰ νὰ θέσητε τοὺς τραπεζίτας εἰς τὴν ἐκυτῶν θέσιν. Ἐχετε δύναμιν· μὴ ἀφίνετε νὰ σας παροργισθῶν. Δὲν ἐννοοῦμεν ποτέ νὰ κύβωμεν ὑπὸ δικτα-

τορίαν τραπεζικὴν. Σὰς λέγω, κύριοι, κρατήσατε ὑψηλὰ τὴν θέσιν σας διὰ νὰ προστατεύσητε τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος ἐνεπιστεύθη τὰς τύχας του εἰς ὑμᾶς· διότι ὑπονομεύεται ἡ περιουσία του λαοῦ ὑπὸ σκοτίων συμφερόντων, κινδυνεύει, καταστρέφεται, καὶ θέλω σας ἀποδείξει τὰς καταστροφὰς τῆς μετ' ὀλίγους ἀριθμούς. Συνεγίζω δύο περιόδους, τὴν περίοδον τοῦ Ακυρίου καὶ τὴν περίοδον τοῦ Λαχείου. Ὅπως ἐν ταῖς μετοχαῖς τοῦ Ακυρίου καταστράφησαν ἑκατομμύρια ἐκ τοῦ ἰδρωτός τοῦ ἐργατικοῦ λαοῦ, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐν ταῖς μετοχαῖς τοῦ Λαχείου, τὸ ὁποῖον ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα συνετέλεσε κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος, ὑπεξήρθη μεγάλη περιουσία τοῦ λαοῦ. Ἐπρεπε νὰ ἐκταρῆ ἐκ τῆς τραπεζικῆς νομοθεσίας νόμος λησμονημένος, διὰ νὰ τεθῆ εἰς ἐνέργειαν. Συνεβλήθη λοιπὸν ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα μετὰ τῆς Φραγκο-κιγυπτιακῆς τραπεζῆς, ἡ ὁποία ἐξήσφαλισε τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ λαχείου πρὸς 362 καὶ 1]2 φράγκα τὴν μετοχὴν, ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ ὤρσηθη αὕτη 27 1]2 φράγκα. Τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον κέρδος τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ λαχείου, τὸ ὁποῖον ἐπλήρωσαν οἱ πληνηθέντες. Εἶχον θέσει ἐνώπιον τοῦ ἀπλοῦ κόσμου κληρὸν 100,000 φράγκων καὶ ἕκαστος ἔλεγεν: ἂν δώσω, ἴσως μοῦ τύχῃ. Κέρδος 27 1]2 φράγκων κατὰ μετοχὴν ἐπὶ 181,791 μετοχῶν ἀπερόρησε 5 ἑκατομμύρια φράγκων, τοῦτέστι 5 καὶ 6]10 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Δὲν ἤξεύρω ἂν αὐτὸς ὁ στρογγύλος ἀριθμὸς τῶν ἑκατομμυρίων δὲν εἶναι ἀρετὰ εὐγλωττος. Ὅμιλεῖ ἐκ τῶν κενωθέντων διὰ τῆς Τραπεζῆς βαλκαντίων τοῦ οὐδὲν ὀλιγώτερον ληστευθέντος Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

«Ἀλλὰ νομίζετε, κύριοι, ὅτι εἶναι αὕτη ἡ μόνη ἀρπαγὴ, τὴν ὁποίαν κατώρθωσε τὸ τραπεζικὸν λαχεῖον; Αἱ μετοχαὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν πρώτην δόσιν αὐτῶν, ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἐσωτερικὴν βῆσιν, ἐξέπεσαν ἀπὸ 65 φράγκων εἰς 40 φράγκα, τὴν δὲ μετὰ τὴν δευτέραν δόσιν ἀνέβησαν ὅσον ἦτο δυνατὸν εἰς ἕνα ἐκ τῶν δύο ποδῶν χωλὸν νὰ ἀναβῆ ἀπότομον ὕψος. Ὑπάρχει λοιπὸν ζημία 25 φράγκων κατὰ μετοχὴν, ἧτοι ἐπὶ 181,791 μετοχῶν ζημία 5 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, τὰ ὁποῖα ἂν προσθήσητε εἰς τὴν προμνηθεῖσαν κλοπὴν τῶν 5, 6]10 ἑκατομμυρίων, φέρουσιν εἰς τὸ μέσον ληστεῖαν 12 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἧτις ἐξετελέσθη ὑπὸ τὸ κράτος τῶν νόμων διὰ τὸ δανειστικὸν λαχεῖον τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Ἐγκλημα ἀπίσιον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ συνδέσωμεν μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ακυρίου. Τίς ἐκέρασε τοὺς κερπύς αὐτοῦ; Αὐτὰ τὰ ἑκατομμύρια, τὰ ὁποῖα ἀφηρέθησαν ἐκ τοῦ βαλκαντίου τῶν παλιτῶν, τὰ ἐμοίρασαν ἡ Φραγκο-κιγυπτιακὴ Τράπεζα μετ' ἄλλους ἐνθρόπους ἐδῶ, κρυπτομένους ὑπὸ τὴν εἰρήδην τῆς Ἐθνικῆς

Τραπεζίης. Καὶ ἂν ἠθέλετε νὰ ἦσθε δίκαιοι, ἂν ἠθέλετε νὰ ἦσθε προνοητικοὶ διὰ μελλούσας βραχυτέρας ἔτι συμφοράς, ἔπρεπε ἀπὸ τὰς πεπρακτῆσεις αἱ ὁποῖαι κατὰ τὰς μικρὰς αὐτὰς συζητήσεις ἐγένοντο ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ, ἔπρεπε νὰ διορίσητε ἐπιτροπὴν νὰ ἐξελέγξῃ τὸν τραπεζικὸν τῆς χώρας ὄργανισμόν. Ἦθελεν αὕτη ἀποκαλύψει τὰ ἔλλα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης, καὶ ἠθέλετε τότε ἰδεῖ, ὅτι εἶναι ταῦτα πολὺ χειρότερα ἀπὸ τὰ ἔλλα, τὰ ὁποῖα κακωτρούγουν τὰς κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος.

« Ἀλλὰ, κύριοι, ἀφίνων πάντα ταῦτα, ἔρχομαι εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς Πολιτείας. Ἐγὼ, ὁ ὁποῖος πολεμῶ τὸ προνόμιον καὶ τὴν σύμβασιν, ἀναγνωρίζω τοὺς ὄρους τῆς πολιτείας. Θέλω νὰ ἐλευθερώσω τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ μὴ ἐννοῶν νὰ διατηρῶ εἰς ἀδιάκοπον τραπεζικὴν δουλείαν ὅλους τοὺς λοιπούς, ἔχω χάρος ὅταν προσβάλλω ἕνα πόνον, νὰ προτείνω ἄλλους. Προτείνω λοιπὴν πρῶτον, νὰ προσκληθῇ ἡ Τράπεζα ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, ἐντὸς δύο ἡμερῶν, ἐν συντομωτάτῃ διορίσῃ, νὰ ἐκφρασθῇ: δίδει ἢ δὲν δίδει τὸ αἰτούμενον δάνειον καὶ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ ἡ Τράπεζα νὰ ἀπορρασίῃ, ποτὲ νὰ μὴ πισθῇ. Ἄν ἀπαντήσῃ ἀρνητικῶς, νὰ ἐκδοθῇ ἀμέσως χρονονόμισμα κυβερνητικὸν 100 ἑκατομμυρίων δραχμῶν (μάλιστα, μάλιστα), ἐπὶ ἐγγυήσει τῶν ὀφειλομένων ἐν τῆς διαθέσεως τῶν ἐθνικῶν γαιῶν καὶ θέλετε ἰδεῖ, κύριοι, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐκδώσωμεν καὶ 200 ἑκατομμυρίων. Θέλωμεν φθάσει εἰς μέτρα, τὰ ὁποῖα, ὅταν περυσιασθῇ ἡ ἀγρία τοῦ πολέμου μορφή, τότε θὰ ἰδοῦν ὅλοι ὅτι εἶναι ὀρθά καὶ ἄλλα ἀκόμη πολλὰ δὲν θὰ λείψουν εἰς τὴν κοινὴν σωτηρίαν. Νὰ πληρωθῶσιν εἰς τὴν Τράπεζαν τὰ πρὸς αὐτὴν ὀφειλόμενα καὶ νὰ ἀρθῇ ἀμέσως ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία τῶν γραμματίων αὐτῆς. Τότε, κύριοι, ὅταν ἐπανεέλθῃ αὕτη εἰς τοὺς κωνονικούς ὄρους τοῦ μεταλλικοῦ καὶ τῶν γραμματίων τῆς, νὰ ἐπανκληθῇ ἡ πρότασις ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, ἂν ἐπιθυμῇ τὸ μεταλλικὸν τῆς κεφάλαιον νὰ μὴν ἀργῶν καὶ ἄτοκον, ἢ προτιμᾷ νὰ τὸ δανείσῃ εἰς τὸ ἔθνος ἐπὶ τόκῳ. Ἄν δὲ δὲν θέλῃ πάλιν ἡ Τράπεζα, δὲν ἐννοῶ ἡ Κυβέρνησις νὰ χρονοσκάσῃ (ἐλαρότης). Ἐπειδὴ ὁμιλεῖτε περὶ πολέμου, βλέπετε, ὅτι οἱ μὴ πολεμικοὶ πειράζονται εἰς αὐτὰ τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα εἶναι πολεμικά· μικρὰ τινες δὲ φωναί, αἱ ὁποῖαι μόλις ἀκούονται, ὑποδεικνύουν ἐκεῖνο τὸ κεκρυμμένον αἴσθημα τὸ μὴ πολεμικόν, τὸ ἐπαμφοτερίζον. Σέβομαι τὰς πεποιθήσεις· ἀλλ' ἐν ἐγὼ εἶχον καὶ ἐλάχιστον μέρος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν πολεμικῶν τῆς πατρίδος, τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα λέγω, θὰ τὰ ἔπραττον.

(Ἐπιτετα συνέχεια)